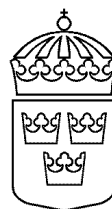

Riksdagens protokoll

2003/04:110

Torsdagen den 6 maj

Protokoll
2003/04:110

Kl. 12.00 – 16.04
17.00 – 17.12

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 30 april.

2 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att f.d. regeringsrådet *Stig Brink* av sagt sig uppdraget som ersättare för ordförande i riksdagens överklagandenämnd.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Ledighet

Tredje vice talmannen meddelade att *Christer Engelhardt* (s) ansökt om föräldraledighet under tiden den 1 september–31 december.

Kammaren biföll denna ansökan.

Tredje vice talmannen anmälde att *Carina Grönhagen* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för *Christer Engelhardt*.

4 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2003/04:147 till justitieutskottet

UU11 Folkkrätt

Punkt 1 (Folkkrätten i framtiden)

Yrkanden:

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 3 (kd)

4. utskottets förslag till beslut med den ändring som föranleddes av bifall till mot. 2002/03:U212 yrk. 7 (c)

Förberedande votering 1:

28 för res. 3

19 för mot.

260 avstod

42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

47 för res. 1

26 för res. 3

233 avstod

43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

165 för utskottet

47 för res. 1

95 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 23 v, 12 mp

För res. 1: 47 m

Avstod: 46 fp, 28 kd, 1 v, 19 c, 1 mp

Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 fp, 5 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Gustav Fridolin (mp) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2 (Kampen mot terrorismen)

1. utskottet

2. res. 4 (v)

Votering:

261 för utskottet

24 för res. 4

20 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 47 m, 45 fp, 28 kd, 11 c

För res. 4: 24 v

Avstod: 1 fp, 6 c, 13 mp

Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 fp, 5 kd, 6 v, 5 c, 4 mp

Punkt 3 (Israel och Palestina)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet
2. res. 9 (mp)

Votering:

215 för utskottet

13 för res. 9

79 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 42 fp, 24 v, 19 c

För res. 9: 13 mp

Avstod: 47 m, 4 fp, 28 kd

Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 fp, 5 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 7 (fp)

Votering:

174 för utskottet

45 för res. 7

87 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets motivering.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 1 m, 24 v, 19 c

För res. 7: 45 fp

Avstod: 46 m, 1 fp, 28 kd, 12 mp

Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 fp, 5 kd, 6 v, 3 c, 5 mp

Punkt 6 (Tilläggsprotokoll till Europakonventionen)

1. utskottet

2. res. 11 (mp, v)

Votering:

269 för utskottet

37 för res. 11

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 47 m, 45 fp, 28 kd, 19 c

För res. 11: 24 v, 13 mp

Frånvarande: 14 s, 8 m, 3 fp, 5 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Punkt 7 (Tilläggsprotokoll till FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter)

1. utskottet

2. res. 12 (mp, v)

Votering:

271 för utskottet

36 för res. 12

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 47 m, 46 fp, 28 kd, 1 v, 19 c

För res. 12: 23 v, 13 mp

Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 fp, 5 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU13 En ny statlig myndighet för socialförsäkringens administration

Punkt 1 (En ny socialförsäkringsadministration)

1. utskottet

2. res. 1 (fp, c)

3. res. 2 (kd)

Förberedande votering:

68 för res. 1

28 för res. 2

211 avstod

42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

214 för utskottet

64 för res. 1

29 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 46 m, 24 v, 1 c, 13 mp

För res. 1: 46 fp, 18 c

Avstod: 1 m, 28 kd

Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 fp, 5 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Punkt 2 (Socialförsäkringsreform)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet
2. res. 3 (fp, kd, c)

Votering:

213 för utskottet

93 för res. 3

1 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 46 m, 24 v, 13 mp

För res. 3: 46 fp, 28 kd, 19 c

Avstod: 1 m

Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 fp, 5 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 4 (v)

Votering:

193 för utskottet

24 för res. 4

89 avstod

43 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 46 m, 4 fp, 13 mp

För res. 4: 24 v

Avstod: 42 fp, 28 kd, 19 c

Frånvarande: 14 s, 9 m, 2 fp, 5 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Anna Lilliehöök (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha varit frånvarande.

Punkt 3 (Finansiell samordning)

1. utskottet

2. res. 5 (fp, c)

Votering:

238 för utskottet

65 för res. 5

4 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 47 m, 25 kd, 24 v, 12 mp

För res. 5: 46 fp, 19 c

Avstod: 3 kd, 1 mp

Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 fp, 5 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Prot. 2003/04:110

6 maj

MJU14 Djurskydd m.m.

Punkt 6 (Allmänna djurskyddspolitiska frågor och lagstiftningsfrågor)

1. utskottet

2. res. 6 (mp)

Votering:

271 för utskottet

16 för res. 6

16 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 47 m, 44 fp, 28 kd, 5 v, 19 c

För res. 6: 1 fp, 2 v, 13 mp

Avstod: 16 v

Frånvarande: 16 s, 8 m, 3 fp, 5 kd, 7 v, 3 c, 4 mp

Punkt 7 (Allmänna internationella djurskyddsfrågor)

1. utskottet

2. res. 7 (fp)

Votering:

261 för utskottet

46 för res. 7

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 47 m, 28 kd, 24 v, 19 c, 13 mp

För res. 7: 46 fp

Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 fp, 5 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Punkt 8 (Skärpning av EU:s djurskyddsbestämmelser)

1. utskottet

2. res. 8 (kd, fp, c)

Votering:

212 för utskottet

93 för res. 8

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 45 m, 24 v, 13 mp

För res. 8: 46 fp, 28 kd, 19 c

Frånvarande: 14 s, 10 m, 2 fp, 5 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Punkt 18 (Uppfödning av pälsdjur)

1. utskottet

2. res. 20 (m, fp, kd, c)

3. res. 21 (mp, v)

Förberedande votering:

Kammaren biträdde res. 20 med acklamation.

Huvudvotering:

167 för utskottet

138 för res. 20

2 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 1 fp, 24 v, 12 mp

För res. 20: 47 m, 44 fp, 28 kd, 19 c

Avstod: 1 fp, 1 mp

Frånvarande: 14 s, 8 m, 2 fp, 5 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Prot. 2003/04:110

6 maj

Punkt 19 (Hund- och kattskinn)

1. utskottet

2. res. 22 (mp)

Votering:

289 för utskottet

15 för res. 22

2 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 47 m, 44 fp, 28 kd, 24 v, 18 c

För res. 22: 1 fp, 1 c, 13 mp

Avstod: 2 s

Frånvarande: 14 s, 8 m, 3 fp, 5 kd, 6 v, 3 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

6 § Ändringar i sametingslagen, m.m.

Ändringar i

sametingslagen, m.m.

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU18

Ändringar i sametingslagen, m.m. (prop. 2003/04:86).

Anf. 1 LISELOTT HAGBERG (fp):

Fru talman! Nästa år är det val till Sametinget. Det är för övrigt fjärde gången som det är val just till Sametinget. Sametinget är en blandning av en myndighet under regeringen och ett folkvalt organ, vilket kan vara komplicerat i sig.

I höstas firade Sametinget tio år, och under åren har Sametingets arbete och organisation utvecklats. Det har också förändrats, vilket är helt naturligt – det sker förändringar i samhället i övrigt också, så det är klart att det sker förändringar även inom Sametinget.

Här skulle jag egentligen kunna bre ut mig ganska mycket och föra ett omfattande resonemang om minoritetspolitiken, som är ett ganska nytt politikområde. Vi har här i riksdagen ratificerat Europarådets konvention till skydd för minoriteter. Vi har också slagit fast att vi i Sverige

har fem nationella minoriteter vilkas språk, kultur och så vidare ska skyddas.

Utgångspunkten måste förstås vara när det gäller skydd för nationella minoriteter att skydda enskilda människor och göra det möjligt för dem att utifrån deras önskemål hävda sin rätt till utveckling och skydd för sin kultur och sitt språk.

I dag ska vi debattera och fatta beslut om vem som ska respektive inte ska äga rätt att rösta i sametingsvalet, det vill säga vem som ska tas upp i sametingsvalets röstlängd. Lagen föreskriver att det endast är samer som äger rätten att tas upp i den röstlängden.

I dag är sametingslagens definition av vem som är same väldigt snäv. Man kan säga att det börjar ganska bra när det står så här i lagen: "Med same avses i denna lag den som anser sig vara same".

Men sedan kommer det, när fortsättningen lyder så här: "och gör sannolikt att han har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller gör sannolikt att någon av hans föräldrar, far- eller morföräldrar har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller har en förälder som är eller har varit upptagen i röstlängd till Sametinget."

Det senare gäller bara om länsstyrelsen inte har beslutat någonting annat.

Fram till i dag har Sametinget i plenum kunnat föreslå den samiska valnämnden att en person ska kunna tas upp i den preliminära röstlängden, men det kommer inte att vara möjligt för Sametinget att föreslå valnämnden att ta upp en person i röstlängden om vi fattar beslut enligt majoritetens förslag i dag.

Det är märkligt, tycker jag, att "same" definieras så olika i olika sammanhang. Den definition som tillämpas i sametingslagen följer ett sätt att tänka, men när det gäller rennäringslagen definieras "same" på ett annat vis. För att belysa det här tänkte jag ta ett litet exempel.

Vi säger att det är en kvinna som är av icke-samisk härkomst, som i 30 år har varit gift med en man som är av samisk härkomst. Hon har rätt att vara medlem i en sameby om hennes man bedriver renskötsel. Det betyder att kvinnan – det skulle också kunna vara en man, men mitt exempel är en kvinna – betraktas som övriga samer. Eftersom hon under lång tid levt nära den samiska kulturen identifierar hon sig som same. Hon har däremot inte rätt att föras upp i röstlängden till sametingsvalet. Hon har inte heller rätt att rösta i det valet.

För mig ter sig det här väldigt märkligt. Hennes barn, om de är myndiga, har nämligen rätt att föras upp i röstlängden. I en familj kan det förhålla sig så att alla utom en person har rätt att föras upp i röstlängden och rösta i sametingsvalet.

Nu har, som jag sade tidigare, Sametinget löst det så vist att om det företrädesvis har handlat om make eller maka har Sametinget i plenum kunnat föreslå valnämnden att föra upp just en sådan person i röstlängden. Det kommer, som sagt var, inte att vara möjligt i framtiden.

Vad gör vi då här om vi går på majoritetens förslag? Jo, vi lyssnar inte alls på hur Sametinget fiffigt har löst den här frågan, utan vi snävar åt ytterligare och säger att det som har varit möjligt tidigare ska inte vara möjligt nu. Jag tycker att det är väldigt märkligt. Vi borde lyssna, gå dem till mötes och vara mer öppna.

Det har dessutom tidigare varit möjligt bara för den som har stått utanför röstlängden att överklaga att den personen inte har kommit med i röstlängden. Nu finns det ett förslag att förstärka möjligheten för en person som redan är upptagen i röstlängden att också ha synpunkter på en annan person som tas upp där. Vi stärker det alltså från ett annat håll. Då menar jag att det inte alls skulle vara problematiskt att lätta upp definitionen av vem som har rätt att tas upp och inte tas upp i röstlängden.

Vid överklagande är det ett statligt organ, i form av länsstyrelsen, som har det slutliga ordet. Här har Sametinget framfört synpunkter, då de tycker att det är väldigt märkligt att det är ett icke-samiskt organ som ska fatta det här beslutet. Den uppfattningen delar jag.

Definitionen är, som sagt, för snäv. Jag har sagt att det är länsstyrelsen som fattar det slutliga beslutet, fast det egentligen borde vara ett samiskt organ.

Jag vill med detta yrka bifall till den reservation som vi folkpartister ensamma, tyvärr, har lagt. Men när ni nu har lyssnat till mina goda argument finns det fortfarande tid att sluta upp bakom vår förträffliga reservation.

I detta anförande instämde Helena Bargholtz, Tobias Krantz, Eva Flyborg och Lennart Fremling (alla fp).

Anf. 2 HELENE PETERSSON (s):

Fru talman! Vi har nu att behandla konstitutionsutskottets betänkande *Ändringar i sametingslagen*, utifrån den proposition som regeringen har lagt med samma namn.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Ändringarna i det här betänkandet rör fördelningen av ansvaret för sametingsvalet mellan olika myndigheter. Det innehåller registrering av partier, överklagande av beslut, mandatfördelning, tidsfrister för val och för omval. Valfrågorna är utlyfta från den övriga Sametingsutredningen för att man ska hinna få dessa lagändringar på plats före nästa sametingsval som infaller om ungefär ett år. Övriga frågor i utredningen avser regeringen att återkomma till.

Det är nu, som Liselott Hagberg sade, ungefär tio år sedan riksdagen beslutade att inrätta ett sameting, en statlig förvaltningsmyndighet med ansvar för bland annat fördelning av statens bidrag och andra medel som ställs till samernas gemensamma förfogande. Man har också ansvar för sameskolan, det samiska språkarbetet och för att bevaka samiska behov, så att de beaktas, och informera om samiska förhållanden även utanför sameområdet.

Det har hänt en hel del under de här åren. Folkrätten har utvecklats och förtydligats, och urfolkens rättsliga ställning har stärkts i internationell rätt.

Sametinget har också funnit sina former och haft stor betydelse för bevakning av samiska rättigheter och intressen. Sametinget har också bidragit till ökad identitet och känsla av samhörighet bland samerna, men vad vi behandlar i dag är några förslag till förändringar och förtydliganden som utskottet utgår från ska vara till gagn för att ytterligare stärka legitimiteten hos Sametinget. En sådan sak är sameröstlängden, alltså

rätten att bli upptagen i röstlängden och därmed få rösträtt och rätten att överklaga densamma.

För att få rätt att bli upptagen i sameröstlängden ska man uppfylla vissa kriterier, både subjektiva, som att man själv ska anse sig vara same, och objektiva, som bland annat gäller språket.

Sametinget har ansett att definitionen av begreppet ”same” var oklar, vilket har gjort att valnämnden efter beslut av Sametinget i plenum har tillåtit att icke-samer som gift sig med en samisktalande person har tagits upp i röstlängden.

Sametingsutredningen anser att de nu gällande kriterierna är väl avvägda och att den långtgående tolkningen av lagtexten som gjorts inte har varit avsedd. Utskottet är inte heller berett att nu göra några förändringar eller ta ställning till mer grundläggande frågor angående definitionen. Däremot utvidgas möjligheten att överklaga röstlängden hos länsstyrelsen till att även de som finns upptagna på röstlängden kan överklaga att någon annan förts upp på röstlängden utan att vara berättigad till det. Det finns en önskan hos Sametinget att överklagandemöjligheten i framtiden ska ligga hos en egen av Sametinget inrättad överprövningsmyndighet.

Men utskottet gör i dag den bedömningen att vi inte ska frånga att detta är länsstyrelsens uppgift. Sametinget är speciellt i förhållande till andra myndigheter i och med att det rymmer ett representativt folkvalt organ samt också dess besluts- och beredningsorgan, både valnämnd, styrelse, kulturråd och språkråd. Därmed kan man inte heller jämställa sametingsledamöterna med politiskt valda ledamöter.

Fru talman! Ska Sametinget i framtiden ta över fler uppgifter, som jag är säker på att man kommer att göra undan för undan, som tillhör samernas egna områden och som i dag ligger på exempelvis länsstyrelsen eller Jordbruksverket är det viktigt att det finns ett stabilt och väl fungerande sameting med en stark legitimitet. Och för att få ett legitimt sameting är det viktigt att röstlängderna är rätt, att fler samer vill låta registrera sig och få rösträtt och att det blir ett högt valdeltagande.

Utskottet utgår från att de förändringar som nu görs kommer att bidra till att öka stabiliteten och legitimiteten för Sametinget.

Anf. 3 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Fru talman! Som jag sade i mitt anförande tar vi nu ett steg tillbaka eller vi gör det svårare för personer att föras upp på den preliminära röstlängden. Då måste jag fråga Helene Petersson om hon anser att det är tillfredsställande att vi underkänner den lösning som Sametinget självt har hittat. Det gäller till exempel make eller maka som under en lång tid har levt i en sameby och därmed bidragit till att utveckla och bevara kultur och språk. Kan Helene Petersson anse att det är tillfredsställande att vi nu här i riksdagen med det nya beslut vi kommer att fatta underkänner Sametingets eget sätt att lösa en sådan här fråga?

Anf. 4 HELENE PETERSSON (s) replik:

Fru talman! Den frågan har man varit väldigt oense om i Sametinget. Man har plockat upp personer på röstlängden utifrån valnämndens förslag – det är rätt. Men en sittande majoritet i Sametinget kan ju de facto påverka den majoritet som kommer att kunna rösta vid kommande val, och det är en otillfredsställelse.

Kriterierna för att man ska kunna väljas in har inte Sametinget haft några speciella synpunkter på. Däremot har man varit lite osäker när man har diskuterat vad man har menat med det hem som man har samiska som språk i. Där har man gjort olika tolkningar. Man har tolkat det som att det kan vara det hem som man vistas i och där man har en fru eller en make som är samisktalande och att man då ska ha rätt att kunna föras upp. Den tolkningen har inte varit avsedd från början.

Anf. 5 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Fru talman! Men nu säger ju Helene Petersson att det Sametinget tidigare har gjort när de har föreslagit valnämnden att en person ska tas upp på röstlängden har varit helt felaktigt. Samerna har alltså själva fattat felaktiga beslut eller kommit med felaktiga förslag.

Helene Petersson sade också att hon månar om ett starkt sameting i framtiden, och det är därför det är så viktigt att vi fattar det beslut som vi föreslås fatta här i dag. Då har jag en undran. Jag gav ett exempel på en hustru som har varit gift med en samisk man. De har levt ihop i samma kultur under en lång tid, och hustrun är kanske den enda i en familj på fem, sex personer som inte får tas upp i röstlängden. Blir Sametinget svagare i framtiden om hon skulle tas upp i röstlängden?

Anf. 6 HELENE PETERSSON (s) replik:

Fru talman! Svagheten hos Sametinget kommer i så fall att ligga i att Sametinget självt kan avgöra vem det är som tas upp på röstlängden. De här objektiva kriterierna bör ligga till grund för detta, så att det inte förekommer någon diskussion om vem som ska ha rätt att föras upp över huvud taget.

Vi har 17 000 registrerade samer i dag men bara ungefär 6 500 upptagna i röstlängden. Jag tror att en sak som man också måste jobba väldigt hårt för är att få en legitimitet i det här, så att de samer som faktiskt finns över allt i Sverige förs upp på röstlängden och är med och beslutar om det som rör de samiska angelägenheterna. Jag tror nämligen att man kommer att utvidga både det område och det beslutsfattande som samerna och Sametinget själva ska att ta hand om. Det kommer att flyttas från andra statliga myndigheter, och då är det viktigt både att det finns många av de registrerade samerna upptagna på samelängden och att många av dem faktiskt också går och röstar.

Anf. 7 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Som Helene Petersson mycket riktigt har antytt gäller det här betänkandet synpunkter på regeringens förslag om delar av vad Sametingsutredningen kom fram till. Regeringen ska, som också har anförts, återkomma i vissa av de frågor som man ännu inte har behandlat i sin proposition men som ändå avser delar av Sametingsutredningens förslag.

Vi moderater står bakom utskottsmajoriteten i detta ärende. Vi har dock tillsammans med kd avgivit ett principiellt hållet särskilt yttrande som jag bara kort ska be att få relatera. Vi ifrågasätter där om det offentliga och staten över huvud taget ska ha synpunkter på huruvida en enskild medborgares etniska eller annan tillhörighet är sådan den är.

Vi menar att frågan om minoritetstillhörighet bör ägas av dem som definierar sig som en gemenskap och inte av staten. Det är inte som tillhöriga ett kollektiv utan som individer som staten ska bemöta de enskilda medborgarna, alldeles oavsett om det handlar om en minoritetstillhörighet eller ej.

Dessutom problematiserar vi det hela genom att säga att på grund av att Sametinget är en offentlig myndighet kräver det för närvarande också en offentlig lagreglering. Därför tycker vi egentligen att det är olyckligt att det sker närmare definitioner i lagtexten om vem som ska betraktas som same eller ej.

Frågan om den samiska tillhörigheten bör enligt vår mening avgöras i ett samspel, som vi säger i vårt särskilda yttrande, mellan den enskilde och det samiska samfundet. Det förutsätter å andra sidan att den samiska gemenskapen och dess representation inte har karaktären av en offentlig myndighet med de formella krav på tillhörighet och lagreglering som detta ställer. Vi har visserligen inte lagt fram några förslag om att karaktären av offentlig myndighet ska upphöra, men vi får väl i ett annat sammanhang anledning att återkomma till just den frågan, fru talman.

Anf. 8 HELENE PETERSSON (s) replik:

Fru talman! Henrik S Järrel slutar med det sista, med avskaffande av Sametinget. Det var just min fråga. Är det Moderaternas slutsats av det här särskilda yttrandet att man vill avskaffa Sametinget helt enkelt?

Anf. 9 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Jag vill inte absolut binda mig för att det kan bli den ordningen. Men om man ska dra ut konsekvenserna av det särskilda yttrandets principiella hållning skulle det möjligen kunna bli det. Det viktiga som vi vill understryka är att det ska ske ett samspel mellan den enskilde och Sametinget när det gäller frågan om huruvida man ska avgöra och bedöma om vederbörande är att betrakta som same eller ej. Det spelet försvåras om man har mer fasta definitionsgrunder att utgå från.

Anf. 10 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Fru talman! Det är intressant att jag hade precis samma fråga. Men jag kan formulera om den och fråga Henrik S Järrel vilken typ av organisation som skulle kunna ersätta Sametinget.

Anf. 11 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Jag tror inte vi nödvändigtvis ska behöva ersätta Sametinget. Det är nog en god inrättning som sådan. Vad man möjligen bör kunna se över är graden av dess offentlighetsliga ställning just i den här frågan, när det gäller att bedöma huruvida en person ska betraktas som same eller ej. Den frågan bör kunna ägas av Sametinget och kanske inte av någon annan myndighet. Då blir frågan om den offentlighetsliga ställningen en fråga som man måste närmare begrunda om det ska bli ett samspel i bedömningen av huruvida det föreligger ett slags ursprungsbe-
folkningsidentifikation eller ej.

Anf. 12 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Även Kristdemokraterna ställer sig bakom majoriteten i det här betänkandet men har till det fogat ett särskilt yttrande tillsammans med Moderaterna. Det handlar, som Henrik S Järrel just sade, om frågan hur man definierar vem som är same och vem som definierar detta.

Jag vill inleda med att understryka att Kristdemokraterna inte vill avskaffa Sametinget. Det är legitimt och säkert behövligt. Men det är problematiskt med definitionen av vem som är same, och det särskilda yttrandet, som alltså inte är ett yrkande, problematiserar frågan och vill lyfta fram detta.

Man kan bara nämna en sådan sak som språktest för att avgöra vem som ska få rösta. Det är ju ingenting som vi i andra sammanhang skulle vilja ställa oss bakom, att bara den som i den här kammaren har tillräckliga svenskkunskaper ska få rösta och kandidera till riksdagen. Det är också problematiskt att i ett valt organ säga att det måste vara ett visst mått av samiska för att man ska kunna få finnas med på röstlängden. Om man inte har språkkunskaperna själv ska tidigare generationer ha haft dem. Det är en ärvd kompetens som är principiellt problematisk. Därför vill vi lyfta fram att man bör fundera över det här.

Den principiella grunden för Kristdemokraterna är att när det gäller etnicitet, religion och andra sådana saker är det den identitet enligt vilken man själv väljer att definiera sig som ska ha företräde.

Anf. 13 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Först ska jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Det vi har framför oss är till synes odramatiska, närmast tekniska, förändringar i sametingslagen. Men som redan framgått av debatten väcker förslagen och förändringarna en del ganska svåra och principiella frågor som alltid uppstår när etnicitet och politik eller etnicitet och demokrati berör varandra.

Vi har att göra med en av våra nationella minoriteter, samerna. Den samiska gruppen, en etnisk grupp, kännetecknas gentemot majoritetsbefolkningen av mer eller mindre avvikande sedvänjor, språk, näringsliv etcetera. Det är naturligtvis inte fast och en gång för alla givet utan förändras över tid som alla andra sådana etniska markörer. Gruppen kännetecknas alltså av vissa saker men den definieras – det är en annan sak – socialt, skulle jag vilja formulera det, det vill säga den definieras i ett socialt sammanhang. Enkelt uttryckt består gruppen samer av dem som betraktar sig som samer och som av andra betraktas som samer.

Det här är ingen exakt avgränsning. På avstånd är det ganska oproblematiskt. Men om man zoomar in den här gruppen och kommer närmare ser man hur oskarp den är i kanterna. Det finns en suddighet i begreppet. När man kommer ned på individnivå kan det i vissa fall vara omöjligt att avgöra huruvida just den individen är same eller icke.

Det är inget ovanligt. Det gäller en mängd olika grupperingar och begrepp som vi rör oss med i samhället. Problemet uppkommer när den här socialt definierade och oskarpt definierade etniska gruppen samer ska översättas till ett politiskt *demos*, ett politiskt myndigt folk. De politiska rättigheterna tillfaller inte gruppen som sådan utan de enskilda individerna. Man kommer till lägen där man måste avgöra huruvida en individ är

Prot. 2003/04:110

6 maj

Ändringar i
sametingslagen, m.m.

same eller icke, det vill säga om individen har de politiska rättigheter som följer med att vara same, rösträtt till Sametinget och sådana saker.

Då uppkommer behovet av att definiera på ett annat sätt. Vi behöver någon typ av legaldefinition av vem som är same. Det räcker inte att säga att den som anser sig vara same är same, eftersom det vore uppenbart orimligt om någon från andra sidan jorden eller för den delen från södra delen av Sverige skulle hävda sig vara same men inte accepteras som same av den samiska befolkningen i övrigt. Alltså tillför man andra kriterier som har att göra med språk och dylikt. Det kan verkligen diskuteras om detta är den mest lämpade definitionen. Jag tror att varje sådan definition är problematisk.

Nu är vi där vi är. Det kan uppkomma tvister om huruvida en individ är same eller inte eller rättare sagt är berättigad till de politiska rättigheter som är knutna till den samiska nationella minoriteten. Då måste den tvisten lösas på något sätt. Förslaget här är att detta vid överklagande ska kunna överprövas av länsstyrelsen.

Man kan tycka att det vore rimligt, i enlighet med en positiv grundinställning till de nationella minoriteternas rättigheter, att lägga den frågan helt och hållet inom det samiska sammanhanget. Men då skulle ett annat problem uppkomma, nämligen att en majoritet i Sametinget, en majoritet av en politisk församling, ges makten över – åtminstone till någon liten del – det folk som senare ska pröva denna majoritets handlingar i ett allmänt val och välja ett nytt sameting.

Det är principiellt tveksamt att en politiskt vald majoritet på detta sätt, åtminstone i teorin, ska kunna styra vem som ska välja dem i fortsättningen. I det fall som man har exemplifierat med hade Sametinget en något mer vid definition av same, men man kan tänka sig situationer när en majoritet i Sametinget agerar på motsatt sätt och vill begränsa rösträtten för vissa grupper eller individer.

Jag tror därför att det trots allt är rimligt att lägga möjligheten till överklagande och avgörandet av ett sådant överklagande i en från Sametinget oberoende instans. Länsstyrelsen ligger väl i så fall väldigt nära.

Jag vill slutligen lämna en kort kommentar till Moderaterna som ju inte riktigt drar konsekvenserna av sitt resonemang. Man skulle kunna tänka sig att Sametinget finns kvar men inte är en offentligrättslig institution och inte lagreglerad. Det är teoretiskt möjligt.

Det problem som jag har pekat på och som också Moderaterna och Kristdemokraterna pekar på i sitt särskilda yttrande kvarstår ändå för detta privaträttsliga sameting. Det enda som händer är att vi här i kammaren slipper ägna oss åt det.

Om vi vill ge nationella minoriteter den här typen av forum för att föra fram sina ståndpunkter och ta hand om sina egna angelägenheter – något som jag tycker är riktigt – tror jag inte att vi kan undvika de problem som berörs i det särskilda yttrandet.

Anf. 14 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Fru talman! Det finns ingen exakt avgränsning av vem som är och vem som inte är same. Där ligger det svåra, och där ligger problemet, säger Mats Einarsson. Det är just det som Sametinget också har konstaterat. Därför har man hittat en bra lösning genom att i plenum fatta beslut

om att föreslå valnämnden att en person ska föras upp på den preliminära röstlängden.

Med det nya förslaget förstärks möjligheten att överklaga i och med att inte bara den som står utanför utan även den som står upptagen på röstlängden ges möjlighet att överklaga.

I utskottets motivering är det tyngsta skälet att det nu är bråttom. Det är sametingsval nästa år. Därför finns det ingen anledning att göra några förändringar. Jag vill då fråga Mats Einarsson om han vill verka för möjligheten för Sametinget att jobba efter den modell man jobbar efter nu. Det stora skälet nu är att det är så ont om tid eftersom det är sametingsval nästa år. Vill Mats Einarsson verka för ett öppnare sätt att definiera vem som är och vem som inte är same enligt sametingslagen?

Anf. 15 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag ska inte på förhand avvisa några diskussioner eller utesluta möjligheten att man kan komma fram till andra ståndpunkter efter en sådan diskussion. För närvarande är min uppfattning den som jag försökte ge uttryck för i mitt anförande. Jag tror att det är olämpligt att låta en politisk församling av Sametingets typ ha det slutliga avgörandet vad gäller röstlängdens utformning, eller rättare sagt om en viss individ ska anses ha politiska rättigheter eller inte.

Jag tror att det är rimligare att i första steget låta det behandlas av den valnämnd som finns och i händelse av överklagande lägga avgörandet utanför den politiska församlingen. I det här fallet skulle det vara hos länsstyrelsen.

Det är måhända inte den perfekta lösningen, men jag tror att det är den bästa lösning som går att uppnå just nu.

Anf. 16 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Fru talman! Anser Mats Einarsson att det är tillfredsställande att en person – som jag tidigare gav exempel på – som är av icke samisk härkomst och som lever i en sameby, blir ett med samebyn, accepteras som same av omgivningen i samebyn och själv identifierar sig som same inte har rätt att definiera sig själv eller bli definierad som same och tas upp på röstlängden och ha rätt att rösta när det gäller sametingsvalet?

Det är en fråga som en person kan beröras av. Om man lever och verkar i en sameby till exempel påverkas man ju av de beslut som Sametinget fattar.

Anser Mats Einarsson att det är tillfredsställande att vi definierar på olika sätt?

Anf. 17 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Det är en helt annan fråga. Det är en fråga om hur man ska definiera gruppen samer. Om vi tar just detta exempel, tycker jag som utomstående att det inte förefaller orimligt att en sådan person skulle kunna tas upp på röstlängden. Men den nuvarande definitionen utesluter detta.

Det är möjligt att man kan komma fram till en annan definition som inkluderar den här gruppen av personer. Det är jag definitivt inte emot, men jag har inte sett några sådana förslag och jag har inte själv några sådana förslag, måste jag erkänna. Jag vet att det har varit oerhört svårt

att mejsla ut den här definitionen så att den är någorlunda acceptabel för så många som möjligt.

Låt oss titta på det i framtiden. Det finns inga sådana konkreta förslag.

Vad vi här diskuterar är ju hur man ska lösa en tvist om en viss person ska upptas i röstlängden eller inte. I det här fallet tyckte Sametinget att man borde vara mer generös och inkludera personer som annars skulle vara uteslutna. Det är lätt att sympatisera med den hållningen.

I framtiden kan vi hamna i motsatt läge där en person anser sig ha rätt att stå i röstlängden i enlighet med definitionen, men det överklagas av någon och en majoritet i Sametinget säger att personen inte ska betraktas som same.

Det är i sådana lägen jag menar att det finns ett värde i att det finns en överklagandemöjlighet till en instans som står fri från den politiska församling som sedan ska väljas av bland annat den person det är fråga om.

Anf. 18 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Det är inget yrkande som skiljer Kristdemokraterna och Vänstern. Mats Einarsson inbjuder till en diskussion som är behövlig när han säger att språktest verkligen kan diskuteras.

Jag skulle vilja att Mats Einarsson utvecklar den tanken. Visst är det rent principiellt problematiskt med en rösträtt till en politisk församling kopplad till en språkkompetens.

Jag har heller inget annat förslag, men jag vill gärna att frågan lyfts till det här sammanhanget. Eftersom jag kom före Mats Einarsson på talarlistan och kunde begära replik nu vill jag lyfta upp frågan till diskussion.

Mats Einarsson sade att någon från andra sidan jordklotet naturligtvis inte kan komma och göra anspråk på att vara same. Även samer adopterar och kan ha ett koreanskt adoptivbarn, så riktigt så enkel är inte frågan.

Skulle Mats Einarsson vilja utveckla frågan om språktesten?

Anf. 19 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Tack för repliken. Den ger mig möjlighet att förtydliga mig.

Det jag sade om andra sidan jordklotet är naturligtvis irrelevant i sammanhanget. Min poäng var bara att om man har en definition som säger att den som anser sig vara same är same och har rätt att rösta till Sametinget öppnar man för den personen att bli upptagen på röstlängden. Det handlar kanske bara om ett fåtal individer. Det är uppenbart inte rimligt att Tuve Skånberg – i den mån han inte har samiskt påbrå – eller någon annan som enligt alla gängse definitioner och enligt samerna själva inte är same skulle kunna bli upptagen på röstlängden.

Då måste man definiera det på något annat sätt. I lagen har man då valt språket. Jag måste tyvärr erkänna att jag inte har så mycket mer att komma med. Det är också en del av min poäng. Jag tror att det är oerhört svårt att komma på någonting bättre.

Om man läser lagen och läser mellan raderna ser man att det ytligt sett är språket och ett någorlunda objektivet fastställbart kriterium. Men man ser också att bakom detta ligger en tanke om biologiskt arv. Men

man kan ju inte skriva om sådant. Det är en viktig diskussion att föra vidare.

Jag tror att det här är det bästa vi kan uppnå för närvarande. Det är någorlunda accepterat av alla dem som är berörda. Låt oss fortsätta på den linjen. Vi kan gärna fortsätta diskussionen också, i detta sammanhang eller andra.

Anf. 20 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Det är ett problem när man måste läsa mellan raderna i en lagtext. Jag kan dela bedömningen att detta med biologiskt arv nog är det som inte sägs men som förstås här. Men så är det ju inte. De är ingifta och har ingen biologisk härkomst av samer, utan de har förvärvat sig rätten genom att de har en språkkompetens eller har föräldrar eller tidigare generationer som hade språkkompetensen.

Jag vill att Mats Einarsson tillsammans med övriga debattanter utvecklar detta med om det är acceptabelt att tänka sig språktest för rösträtt i en politisk församling – till och med när det gäller en ärvd sådan kompetens.

Anf. 21 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Nej, språktest förefaller mig ytterst främmande i det här sammanhanget. Det är väl därför som lagen är skriven som den är. Det står ju ”gör sannolikt att”. Den förutsätter att det finns en acceptans och en tolerans från alla inblandade och att man inte försöker leda i ett slags process varje enskild individ eller så.

Trots allt som vi varit inne på kan tvister förekomma. Då ska vi ha ett system för att lösa dem. Där har det föreslagits att vi ska göra på nämnda sätt med länsstyrelsen som sista instans.

Återigen: Det är inte ett perfekt eller oproblematiskt system. Men jag tror att det är det bästa som vi för närvarande kan åstadkomma. Problemet kommer att kvarstå så länge vi har grundproblemet med att översätta den oskarpt definierade etniska gruppen till ett skarpt definierat politiskt *demos*. Min lösning är inte den som Moderaterna åtminstone antyder, nämligen att avskaffa Sametinget. Då lever jag hellre med de här problemen.

Anf. 22 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Mats Einarsson har rätt i att det är svårt att fastställa exakta gränser här för vem som ska kunna anses vara same och inte same. Problemet kommer, mycket riktigt, att kvarstå oberoende av om Sametinget vore offentlighetsreglerat eller privaträttsligt reglerat. Däri har Mats Einarsson också rätt.

Bekymret uppstår i och med att det nu är offentlighetsreglerat. Då måste man också ha en lagmässig definition som inte minst vid överklagande de då behandlande myndigheterna – Valmyndigheten och länsstyrelsen – har att utgå från. Låt mig för övrigt påminna om att länsstyrelsen faktiskt också har en politisk sammansättning, precis som Sametinget. Mats Einarsson var ju lite orolig för att de ensamma skulle få avgöra det här vid en tvist.

Prot. 2003/04:110
6 maj

Ändringar i
sametingslagen, m.m.

Blir det en privaträttslig reglering eller mer inslag av en privaträttslig reglering överläter man frågan, precis som vi framhåller i vårt särskilda yttrande, åt samspelet mellan den enskilde och det samiska samfundet. Det gäller ju inte bara Sametinget utan också samfundet. Vi tror att samfundet har bättre förutsättningar att skapa sig interna regler och definitioner för vem som ska kunna anses tillhöra den samiska ursprungs- eller minoritetsbefolkningen än i så fall en myndighet – en valmyndighet eller en länsstyrelse. Vi tror heller inte att det samiska samfundet skulle släppa in någon som enligt de egna definitionerna inte var så att säga en värdig medlem i detta samfund.

Risken för att någon kommer från Australien eller Nya Zeeland till exempel, som Mats Einarsson var inne på – alltså från andra sidan av jordklotet – för att göra anspråk på att vara same tror vi mycket väl skulle kunna prövas av det samiska samfundet självt som skulle kunna skaffa sig tågorordningar och strukturer för att bedöma den här saken.

Anf. 23 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Det är sant att också länsstyrelsen, länsstyrelsens styrelse, har en politisk sammansättning. Men det är ett annat politiskt *demos*. Det är det som är poängen – det är alltså inte samma.

Den typ av problem som vi här diskuterar är i viss mening olösliga. Det kommer alltid att på ett eller annat sätt vara orena lösningar på dem. Jag tror inte att de problemen är lättare att lösa av det samiska samfundet än av något annat samfund. Jag tror nämligen att problemen och svårigheterna är desamma.

Jag har inte sett det som någon överhängande fara att en mängd personer som inte är same kommer in i röstlängden, utan jag bara påpekade att om man har den minimalistiska definitionen att var och en som anser sig vara same är same och har rätt att rösta är det fritt fram för var och en som tycker att det är intressant att vara med i sammanhanget. Jag tror inte att det där fungerar.

Den fara som vi här talar om är snarare det motsatta, nämligen frestelsen för en politisk majoritet inom Sametinget att utnyttja den här möjligheten att definiera till att utestänga personer och säga: Ni är inte riktiga same.

Kanske kommer de att rösta på något sätt som man inte tycker om. Den frestelsen ska man inte utsätta ett politiskt organ som Sametinget för. Jag säger inte att den risken är stor eller ens finns i närheten. Men ingen församling ska behöva misstänkas för att utnyttja sin tolkningsrätt på detta sätt.

Anf. 24 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! I så fall är ni dubbelriktade. Att man både inte vill ha och vill ha med människor som företräder olika politiska uppfattningar och värva dem för sitt syfte eller utestänga dem är en risk, menar jag, som kan finnas i båda riktningarna.

Jag är enig med Mats Einarsson om att det här problemet kommer att kvarstå oberoende av, kan vi säga, den rättsliga ställning man är beredd att ge Sametinget och det övriga samiska samfundet. Men som huvudprincip tror vi att man bör överlåta åt de här minoritetsgrupperna själva

Anf. 25 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har väl egentligen inte så mycket att tillägga. Men kanske för tydlighetens skull kan jag säga följande: Att jag ser de här problemen betyder inte att jag ens reflekterar över möjligheten att upphäva Sametingets offentlighetsliga ställning. Jag tror att det är helt nödvändigt att ha en sådan ordning för att uppfylla de konventioner som Sverige har anslutit sig till och för att ge det samiska folket den politiska röst som jag faktiskt anser att samerna har rätt till. Då får vi den här typen av problem, och de problemen hanterar vi på ett så rimligt sätt som möjligt. Lösningen är inte att smita ifrån dem genom att avskaffa Sametinget som offentlighetslig institution.

*Ändringar i
sametingslagen, m.m.*

Anf. 26 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Mycket har väl redan klargjorts tidigare i debatten. Samerna är ett av ursprungsfolken i Sverige. Det är viktigt att vi stärker deras självstyrelsemöjligheter. FN:s decennium för ursprungsfolken skapade förutsättningar och möjligheter att göra det i form av Sametinget, som har tio år på nacken. Inte heller här har vi nått en slutpunkt, utan det här är en del av mångfalden i framtidens Sverige. Det är också en del av demokratin på flera nivåer.

Sametingsutredningen berör fler frågor än som det tas fasta på i det här betänkandet. Jag vill bara notera den del i betänkandet där den könsneutrala lagstiftningens betydelse lyfts fram. Detta har inte, fru talman, tidigare kommenterats. Det är dock viktigt att man när man så småningom får ta ställning till helheten verkligen ser över lagstiftningen också i den här delen, så att samer kan vara av båda könen – kan vara även bisexuella, transsexuella eller homosexuella om så skulle vara – detta för att inte få en lagstiftning som ser ut som om det bara finns ”han”.

Jag skulle vilja beröra det som har tagits upp tidigare i debatten, nämligen frågan om möjligheterna att överklaga när det gäller röstlängden och Sametinget. Vi tycker från Centerpartiets sida att det är viktigt att när vi decentraliserar offentlig makt och ansvar att vi då också säkerställer ett starkt skydd för enskilda individer mot godtycke och övergrepp. Det må gälla oavsett vem man är eller var man befinner sig i samhället. Det måste också naturligtvis gälla dem som betraktar sig som samer.

I det här sammanhanget finns frågan om hur man som person överklagar ett beslut när det gäller röstlängden och valnämndens bedömning. Vi är i grunden eniga med Sametinget om att det är olämpligt att ett icke-samiskt organ avgör om en person är same eller inte. Men vi tar också fasta på vad som sägs av Sametinget i yttrandet, nämligen att man utgår från att besvärsmöjligheten till länsstyrelsen blir en temporär lösning och att en fortsatt dialog kan forma en annan ordning för att säkerställa skyddet för den enskilde individen. Det utgår vi från att man kommer att kunna göra med god vilja från storsamhället och från det samiska samhället.

Det har låtit i den tidigare debatten som att det är en oerhört stor vallgrav mellan olika åsikter. Men vi ser från vår sida goda möjligheter att

fortsätta och komma vidare. Ambitionen är att skapa rättssäkerhet för den enskilde, möjligheter för den enskilde och samtidigt ett decentraliserat och förstärkt självstyre för den samiska gruppen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 27 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag vill bara ge Kerstin Lundgren en chans att klara ut frågan om samerna är homosexuella eller bisexuella. Det är måhända, är min gissning, en liten rest från debatten vi hade häromveckan om homosexuellas eventuella rättigheter att vigas. Den frågan hör väl egentligen inte hemma i den här debatten. Här handlar det om att skriva in – det står på s. 15 i betänkandet – ”han eller hon” i lagstiftningen. Det har egentligen ingenting med homosexualitet hos samer att göra. Därför ger jag Kerstin Lundgren en möjlighet att förtydliga det.

Anf. 28 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Visst har vi pekat på i regelverken och lagstiftningen, Tuve Skånberg, att man ska skriva så att det är könsneutralt. Det är viktigt. Samtidigt finns det i min markering en signal om att det som gäller diskriminering i andra sammanhang naturligtvis också måste gälla även denna grupp.

Anf. 29 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Då blir det problematiskt om man i könsneutral lägger in betydelsen neutral i fråga om sexuell orientering. Så använder vi inte ordet könsneutral i lagtext. Det Kristdemokraterna – och jag förmodar majoriteten – har ställt sig bakom är att lagtexten naturligtvis ska vara könsneutral. Det ska vara ”han eller hon” så att inte någon är utestängd, men vi har därmed inte sagt någonting om samernas sexuella läggning.

Anf. 30 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Det var inte min avsikt att vi skulle göra det i lagstiftningen. Det är alldeles klart. Däremot har vi den generella grundlagsdiskussionen. Det var snarare den jag anströk till i diskussionen.

Anf. 31 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Fru talman! Jag tänkte prata lite grann med Kerstin Lundgren om frågan om rättssäkerhet. Med det beslut vi ska fatta i dag stärks rättssäkerheten. I framtiden är det inte bara den som står utanför röstlängden som har möjlighet att överklaga utan även en person som redan finns med på röstlängden kommer att få möjlighet att överklaga.

När vi nu stärker denna möjlighet borde det finnas möjlighet att vara öppna för Sametingets egna tankar om vem som skulle kunna tas upp i röstlängden, det vill säga öppna upp den snäva definitionen av vem som är same eller inte same.

Är inte detta ett alldeles utmärkt tillfälle när vi ändå stärker möjligheten till överklagande att samtidigt lätta upp den i dag så snäva definitionen av vem som ska och inte ska tas upp i röstlängden?

Anf. 32 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! När jag läser betänkandet och de texter som har funnits tillgängliga tolkar jag att det finns en bedömning i Sametingsutredningen att valnämnden har alltså att göra prövningen. De frågorna kommer vi så småningom att komma tillbaka till. Definitionen förändras inte på det sättet. Därmed har valnämnden fortfarande möjligheter att göra en prövning – precis som har gjorts hitintills. Det centrala är frågan om överklagandemöjligheten och att det är ett icke-samiskt organ som pekas ut. Här delar vi Sametingets bedömning att det i längden inte är en bra lösning. Vi utgår, precis som Sametinget, från att man ska kunna komma vidare och hitta en bättre tingens ordning.

Anf. 33 HELENE PETERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill också spinna vidare på frågan om överprövningsmöjligheten.

Sametinget har framfört att man vill ha en egen överprövningsmyndighet under Sametinget. Är det Kerstin Lundgrens och Centerpartiets åsikt också eller har man andra tankar på hur man skulle kunna organisera detta?

Anf. 34 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! I den här delen får vi anledning att återkomma. Jag tycker inte att det finns skäl att stänga dörren i frågan. Låt oss föra en diskussion tillsammans med Sametinget och söka en lösning som stärker rättssäkerheten för den enskilde och som alla känner sig tillfreds med. Jag har än så länge en öppen inställning. Låt oss diskutera.

Anf. 35 HELENE PETERSSON (s) replik:

Fru talman! Kerstin Lundgren säger ”stärker rättssäkerheten”. Jag förstår Sametingets tankar att det är en samisk angelägenhet att bestämma vem som ska vara med, och man vill vidareutveckla detta. Jag kan delvis vara öppen för att föra en dialog i framtiden om de frågorna.

Anser Kerstin Lundgren att det inte är rättssäkert i dag på det sättet som länsstyrelsen hanterar detta?

Anf. 36 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Nej, det gör jag inte. Det finns inget underlag för detta. Däremot finns det en signal – och det tycker jag är rimligt – att försöka hitta en lösning inom Sametingets hägn. Det finns inget från vår sida som säger att det måste vara länsstyrelsen – punkt slut. Jag utgår från att det inte är Socialdemokraternas uppfattning heller. Det ska finnas en möjlighet att föra en diskussion för att hitta en lösning som tillgodoser det som länsstyrelsen i dag har till uppgift att sköta och säkra – på ett sätt som bättre svarar mot Sametingets önskemål.

Anf. 37 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Det mesta har sagts, men låt mig ändå komma med några kommentarer utifrån det betänkande vi behandlar.

Inrättandet av Sametinget var en stor seger för samernas självbestämmande och ett gott steg i den svenska minoritetspolitiken. Det var

också en stor fråga för Miljöpartiet och den gröna rörelsen. Det finns där flera frågor kvar om minoritetspolitiken. Jag understryker gärna det arbete vi gör för att Sverige ska skriva under ILO-konventionen 169.

Om den handlar dock inte den proposition som har föranlett dagens betänkande. Det handlar inte heller om hela Sametingsutredningen, utan det handlar bara om en del av den. Det viktigaste som framkommer i betänkandet – som också Kerstin Lundgren var inne på – är att vi slår fast att lagstiftningen måste vara könsneutral även i det här fallet.

Man kan utifrån gröna ståndpunkter resonera rätt länge om de förändringar i sametingslagen som föreslås i propositionen och i betänkandet genomförs. Jag tänker då närmast på frågan om införandet av en spärr vid valet till Sametinget, om definitionen av vem som är same, om möjligheten att överklaga röstlängden och också om hur Sametinget i stort ska organiseras.

Man måste inse att det inte är vi som äger frågan från början, det är inte vi som behandlar den först. Den proposition som vi har att ta ställning till bygger ju på flera avvägningar, dels avvägningar mellan ideologi och praktik, dels avvägningen mellan viljan att få ett bra, fungerande sameting och att få ett bra demokratiskt och effektivt organ och dels givetvis avvägningar mellan statens intressen och samernas intressen.

Sammanfattningsvis tycker vi att regeringen och utskottet har gjort bra avvägningar, och vi tycker att vi får stöd för den ståndpunkten när vi läser Sametingets yttrande över regeringens proposition. Vi yrkar därför bifall till förslagen i betänkandet.

Anf. 38 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Fru talman! Jag vill ställa samma fråga till Gustav Fridolin som jag har ställt till några av de andra här. Tycker Gustav Fridolin att det är tillfredsställande att vi i olika typer av lagstiftning, som beslutas av den här församlingen, definierar vem som är och vem som inte är same på olika vis?

Anf. 39 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Du kommer att få ungefär samma svar från mig som du fick när du ställde frågan tidigare.

Det här är en process. Vi tittar på lagarna utifrån olika utgångspunkter. Lagarna har att reglera olika saker. Den här lagen reglerar frågan om vilken som ska uppföras på röstlängden vid valet till Sametinget.

Som många har varit inne på tidigare reser detta olika problem. Alla lösningar som vi har diskuterat har för- och nackdelar. Jag tycker att detta är en rimlig avvägning i dagsläget. Men precis som också Sametinget är inne på i sitt remissvar måste processen fortgå. Man måste fortsättningsvis titta på om man inte kan hitta ett samiskt organ som också sköter överklaganden av röstlängden.

Men just nu och just i det här läget är det dessa lagförslag som vi stöder och som vi tror är bäst inför nästa års sametingsval.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 10 §.)

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2003/04:NU11
Vissa elmarknadsfrågor.

*Vissa elmarknads-
frågor*

Anf. 40 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! Jag hade planerat ett åtta minuter långt anförande, men jag lämnar det åt sidan. Jag kände mig inte inspirerad. Det var som en repris på något som jag har gjort tidigare.

Dagens motionsbetänkande som vi har att behandla är i stort en repris som har gått många gånger. Så är det också med de reservationer och förslag till tillkännagivanden som oppositionen har lämnat. De har också gått i repris många gånger. Vi har till och med haft majoritet i riksdagen för olika tillkännagivanden flera gånger i rad, men det har ändå inte hänt någonting från regeringens sida. Det känns till och med lite meningslöst att upprepa detta.

Fru talman! Jag nöjer mig helt enkelt med att yrka bifall till reservation 3.

Anf. 41 EVA FLYBORG (fp):

Fru talman! Även jag tänkte vara kortfattad, men jag ska i alla fall säga några ord om det här med elleverantör, som jag tycker är en väldigt viktig punkt i det här betänkandet.

Utskottet avstyrker alla motioner rakt av. Men det finns några motioner som ger anledning till reflexion och eftertanke.

Vi har i utskottet tidigare – vid minst två, kanske tre tillfällen – uttalat oss för att regeringen ska utreda frågan och framlägga förslag om ett sanktionssystem för de nätbolag som inte uppfyller regelverkets krav vid leverantörsbyten.

Våren 2001 beslutade riksdagen på förslag från ett enhälligt utskott – det fanns alltså inga partipolitiska skiljelinjer – att anmoda regeringen att skyndsamt utreda förutsättningarna och formerna för införandet av ett effektivt sanktionssystem för de nätbolag som inte uppfyller kraven för byte av elleverantör.

Det var alltså ett enigt utskott som begärde detta. Regeringen utredde då det hela. I utredningen konstaterade man att leverantörsbytesprocessen hade fungerat bristfälligt och att detta kunde ha haft en negativ inverkan på kundernas rörlighet och därmed på konkurrensen på elmarknaden.

Fru talman! Det var ju precis detta som vi framhöll när vi motionerade. Att man inte kan byta leverantör är ju det som gör att konsumentnyttan, rörligheten och konkurrensen minskar. Så detta är ett väldigt allvarligt problem som utskottet har återkommit till gång på gång.

I februari 2002 hanterade vi sådana här motioner som återkom från oppositionen. I det sammanhanget påpekade utskottet att regeringen inte hade hanterat frågan på ett tillfredsställande sätt. Man borde ha framlagt ett förslag om ett sanktionssystem. Återigen sade vi i utskottet att riksdagen skulle anmoda regeringen att utan tidsspillan återkomma till riksdagen med detta.

Fru talman! Så här har vi hållit på i ett par år. Till sist tillsatte regeringen en ny utredare. Det mesta som man har gjort har varit att skjuta frågan från en utredare till en annan utredare, till en tredje och till en fjärde utredare, men ingenting händer.

I en annan utredning sades det att man skulle titta närmare på om branschen frivilligt skulle kunna införa ersättning för den olägenhet som åsamkas. Man skulle sedan följa utvecklingen och återkomma om detta.

Nu har regeringen gått så långt att man har sagt till sin egen utredare: Om utredaren finner att det behövs ska denne föreslå formerna för ett sådant system. Därmed har regeringen helt lämnat riksdagens beställning om att man ska utreda och återkomma med ett förslag till ett effektivt system. Nu ska det vara upp till utredaren att se om det behövs. Detta går stick i stäv mot det som riksdagen faktiskt har beslutat om.

Nu har det tillsatts en ny utredare – jag tror att det är den fjärde, eller möjligtvis femte i ordningen – som ska komma med sin rapport förhoppningsvis under hösten detta år. Men den utredaren har bara att undersöka om det behövs ett sanktionssystem, och i så fall ska han återkomma med ett förslag – alltså helt i strid med vad vi bestämde.

Fru talman! Det här duger inte. Det underminerar hela elmarknadsreformen samtidigt som det begränsar konkurrensen och konsumentnyttan. I själva verket betalar konsumenterna förmodligen ett högre elpris än vad de annars hade behövt att göra, om det hade rått en bättre konkurrens på elmarknaden, något som de nu inte får del av eftersom regeringen hela tiden skjuter detta sanktionssystem framför sig.

Det är synd att näringsministern inte är här i dag. Leif Pagrotsky och hela regeringen får ingen som helst förståelse, i varje fall inte från Folkpartiet, för detta agerande, eller rättare sagt: icke-agerande. Betyget blir Icke godkänt. Det blir anmärkning och även kvarsittning för näringsministern nästa gång han kommer hit.

Med det här vill jag yrka bifall till den reservation som handlar om elleverantör, nämligen reservation nr 3.

Anf. 42 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Detta kanske inte är det allra mest spännande betänkande som vi har haft på näringsutskottets bord, men vi ska väl ändå använda några minuter till att titta in i det.

Jag kan instämma helt och fullt i vad föregående talare har sagt angående byte av elleverantör.

Jag tänkte lyfta fram ett par andra frågor. Jag tycker också att det är bra att vi till dagens betänkande har bilagt det som hände vid näringsutskottets hearing kring säker strömförsörjning.

El är en allt viktigare del i människors liv, och att ha en säker strömförsörjning är en viktig uppgift. När vi nu har gjort oss så beroende av den här varan är det också vår uppgift att, utifrån de instrument som vi har till vårt förfogande, se till att det blir en säker strömförsörjning.

Jag tänkte lyfta fram frågorna om fjärrvärme och handläggningstider.

Fjärrvärme tycker vi nog alla är bra. Det är att effektivisera utnyttjandet av energiproduktion på ett optimalt sätt. Problemet är möjligtvis för kunden, som hamnar i en dålig förhandlingsposition.

Energimyndigheten har tittat på den väldiga prisspridningen mellan fjärrvärmeföretagen. Priset för att värma upp en normal villa varierar i landet från 38 till 90 öre per kilowattimme, och priserna har stigit med 3,9 % det senaste året.

Vi har, som på alla andra områden, en utredare som tittar på det här. Han kom med ett delbetänkande i december 2003, och utredningens resultat ska slutredovisas i september 2004. I delbetänkandet kunde vi läsa förslag om att fjärrvärmeverk inte ska få bedriva elproduktion, elnät och handel med el samtidigt, och man får inte ha samma styrelseledamöter och samma vd i de olika enheterna. Det är väl bra att man separerar det här, men det finns lite komplikationer på landsbygdsnivå. Glesbygdsverket har pekat på det i sitt remissvar, och jag vill gärna nämna det här för jag tycker att det är värt att ta på allvar.

EU:s elmarknadsdirektiv, artikel 15, ger möjlighet att skilja på beslutsfattandet för företag som har färre än 100 000 anslutna kunder. Det skulle bli förhållandevis större merkostnader för de små företagen om ett sådant här beslut skulle gå igenom. Och det förvånar mig lite att utredaren inte har föreslagit att vi ska ha samma typ av undantag som man har enligt EU:s direktiv. Jag tycker att det vore lämpligt att följa dem även på svensk nivå. Annars finns det en risk för att de mindre bolagen på marknaden köps upp av större koncerner och att det minskar den lokala förankring som människor på landsbygden tycker är viktig, och vi behöver många aktörer på marknaden. Vi ser tyvärr en elmarknad där aktörerna på flera områden blir allt färre, och det tycker jag är en olycklig utveckling.

Jag vill redan nu deklarerat att jag tycker att vi ska titta noga på det här. Och jag skickar gärna signaler även till regeringen om att det är viktigt att beakta vad EU:s direktiv säger i det här fallet, även om utredaren har bortsett från detta.

Ja, det händer en del på elmarknaden, och när det gäller Energimyndighetens handläggningstider finns det en del att säga. De är anmärkningsvärt långa. När man frågar dem varför säger de att de arbetar på att korta handläggningstiderna. På transport- och nätenheten strävar man efter att komma ned till sex månader. Många elnät är gamla och behöver nya tillstånd, och jag menar att sex månader är en obeskrivligt lång tid för den som väntar på ett tillstånd.

Jag tror att det är viktigt att alla myndigheter i Sverige bygger upp tillitsfulla relationer till sina kunder. Då handlar det också om att kunden ska veta vad man kan förvänta sig för väntetid innan ett beslut kan levereras, och den väntetiden ska aldrig någonsin behöva vara sex månader. Förutsatt att rätt handlingar är inlämnade ska aldrig en tillståndsgivning behöva ta mer än två månader, enligt mitt förmenande. Jag tycker att det är rimligt att myndigheter i Sverige faktiskt lämnar en tidslimit inom vilken de ska lämna ett svar.

Många elnät är gamla och behöver nya tillstånd. Dessa ärenden hamnar högst i högen, och ändå tar det sex månader. Koncessionsärenden hamnar längst ned i högen. Sedan 1994 har man haft fyra koncessionsärenden. De som lämnades in i juni 1999 kom till Näringsdepartementet i juni 2000, alltså ungefär ett år senare, och beslut fattades ytterligare ett år senare, i maj 2001, så först ett år på Energimyndigheten, sedan ett år på Näringsdepartementet, och i andra änden sitter personer, som vill gå i

gång med att bygga, arrangera, färdigställa, och väntar och väntar. Det är orimligt.

I november 2001 anmäldes ett koncessionärende till Energimyndigheten. Det levererades till Näringsdepartementet i april 2003, alltså ett och ett halvt år senare, och det ärendet har det ännu inte fattats något beslut om. Under 2003 inkom ytterligare två ansökningar. De avser mät- och reglerstationer för att överföra naturgas till Öresundsverket. Ingen av dessa är färdigberedd av myndigheten ännu. Det är orimligt att ha så långa handläggningstider. Det är orimligt att den som begär ett tillstånd ska behöva vänta en så lång tidsrymd. Det här måste det göras någonting åt. Det är angeläget och viktigt att Energimyndigheten tar tag i tillståndsgivningen.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men jag yrkar på att bara reservation 8 ska ställas under proposition.

Anf. 43 LENNART BEIJER (v):

Fru talman! Jag tänker framför allt prata om reservation 2. Den berör en fråga som vi har tagit upp tidigare och som handlar om hur man finansierar olika infrastruktursatsningar.

På elsidan, precis som på exempelvis vattensidan, har metoden med fasta så kallade nätavgifter använts och att man sedan betalar för använd volym el eller vatten. Jag tycker att den här modellen har fungerat väldigt bra och väldigt länge, och naturligtvis fungerar den på sitt sätt även i dag. Men om man tycker att man ska spara på en resurs eller använda den effektivare, måste man försöka hitta system som underlättar en sådan utveckling. Skulle vi haft väldigt ont om vatten i det här landet, hade vi säkert hittat på något på den sidan. I stället för att som nu ha fasta och rörliga avgifter skulle vi antagligen bara ha haft rörliga avgifter. Jag tror att det finns länder som redan har gått i den riktningen.

Vi har sedan länge varit väldigt överens om – jag tror i alla fall att vi är överens om det – att det vore bra om den el som produceras användes så effektivt som möjligt. Kan man då få merparten av befolkningen som använder el dagligen, även om vi använder väldigt lite per capita, att använda den effektivt och inte slösa i onödan, skulle mycket vara vunnet för den energipolitik som vi diskuterar rätt ofta i den här kammaren.

Det som motionen och reservationen inriktar sig på är att man ska utreda möjligheterna att helt enkelt bara ha rörlig avgift och ändå klara detta att skilja på distribution och nät. Vi har hittills pratat för döva öron. Vi förstår problemen, men vi tror ändå att alltför med tiden kommer att förstå att det här är en viktig del av en ny energipolitik.

Fru talman! När det gäller väldigt många av de förhållanden som tas upp i betänkandet går vi och väntar på El- och gasmarknadsutredningen. Man kan tycka att det alltid är någon utredning på gång, men man måste ändå avvakta resultaten från utredningar. Därför har vi inga skarpa förslag från vår sida när det gäller ett nationellt handläggningsregister. Men helt klart skulle ett sådant lösa en del problem, till exempel bristen på sanktionssystem som Eva Flyborg tar upp. Man skulle också kunna se till att det går snabbare att byta leverantör. Ett nationellt handläggningsregister skulle helt enkelt ge en bättre fungerande elmarknad. Därför förutsätter utskottet att frågan tas med i utredningen och att vi snabbt kan komma fram till ett beslut om ett enda nationellt handläggningsregister.

Så har jag bara någon kommentar omkring fjärrvärmebiten. Det är helt riktigt att det alltid är ett problem med naturliga monopol. Naturligtvis är det också ett problem att det är så pass stor skillnad på pris för uppvärmning från olika fjärrvärmebolag.

Jag tror att det här problemet har ökat de senaste åren beroende på att många kommuner har sålt av sina fjärrvärmebolag. Det är klart att skulle alltför många andra intressenter också äga fjärrvärmedelarna, de naturliga monopolen, kan det naturligtvis bli problem. Därför är det viktigt att vi fortsätter att titta på vad man kan göra för att få en genomlysning så att det inte sker ett överuttag av avgifter för fjärrvärme.

Sedan kan jag väl lugna Maria Larsson med att vad gäller eldirektivet, att man ska tvingas separera styrelser, vd och liknande i olika bolag, är vi nog rätt många som tycker att vi ska använda undantaget 100 000 i det här landet.

I övrigt vill jag då yrka bifall till reservation 2.

Anf. 44 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 1. Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men det kan inte sägas annat än att de här reservationerna kring elleverantör och anläggningsregister skulle bli betydligt mindre viktiga, för att inte säga att de inte skulle ha någon större betydelse, om man skulle ändra elmarknaden. Det är ju det jag vill. Jag anser att elmarknaden bör reformeras.

Den nuvarande ellagstiftningen fyller inte avsedd funktion. Syftet med dagens regelverk är att skapa konkurrens genom att konsumenterna ska byta mellan olika leverantörer av el. Detta är i realiteten en omöjlighet i och med att elmarknaden är ledningsbunden. Den nuvarande marknaden med leverantörer och leverantörsbyten är inget annat än en administrativ kuliss.

Vid sidan av denna kulissmarknad har även en spotmarknad upprättats för handel med fysisk el. Det är på spotmarknaden som den faktiska konkurrensen uppstår på elmarknaden, inte i den handel som förekommer enligt regelverket. Bakgrunden är att el produceras och konsumeras i samma ögonblick och därför även måste handlas och prissättas momentant. På spotmarknaden handlas och prissätts elen per timme, vilket är det närmaste momentan handel vi kan komma i dag. Ett annat sätt att uttrycka sig är att man på spotmarknaden handlar medeleffekt per timme. Denna prisbildning på effekt har en avgörande betydelse för elmarknadens funktion och förmåga att skapa balans mellan utbud och efterfrågan.

Den nuvarande ellagstiftningen skapar ett fundamentalt problem vad avser prisbildningen. Dagens elmarknad inbjuder nämligen till att teckna avtal med fast pris på leveransen av el oavsett vad priset är på effekt vid ett visst tillfälle. Man kan säga att konsumenterna har möjlighet att handla effekt gratis, vilket innebär att det aldrig kan uppstå någon prisbildning på effekt i konsumentledet. Följden blir att konsumenterna saknar incitament att spara på effekt, men även att det saknas marknads-mässiga möjligheter att ta betalt för investeringar i effektproduktion. Marknaden saknar förmåga att skapa balans mellan utbud och efterfrågan.

Problemet blir ännu större av att passiva, lågförbrukande konsumenter på dagens marknad subventionerar aktiva konsumenter som byter leverantör. Konsumenter som förbrukar stora mängder el kan på så sätt handla effekt gratis till ett förhållandevis lågt energipris. Problemet förvärras dessutom när marknaden börjar närma sig effektbrist. En ond cirkel uppstår, där effektbrist leder till ökad effektbrist i och med att högre effektpreiser på spotmarknaden ökar intresset för att handla energi till fast pris.

Den nuvarande lagstiftningen låser på det här sättet elmarknaden till en avtalsform som skapar sämre konkurrens, minskad effektivitet, högre elpriser och en ökad risk för marknadskollaps. Jag har svårt att förstå hur den här marknaden kan beskrivas som väl fungerande.

Genom att avskaffa kulissmarknaden öppnar vi elmarknaden för handel och prisbildning på effekt i stället för energi. Den fysiska elen handlas med strömbrytaren. Det skapar förståelse för hur elmarknaden faktiskt fungerar. Att ansluta sig till nätet är att ansluta sig till handeln och prisbildningen på spotmarknaden. Att tända en 60-wattslampa är att handla 60 watt, det vill säga effekt. El handlas momentant och per objekt som slås på och av med strömbrytaren. På en effektmärkt marknad blir det också naturligt att betala extra för att prisförsäkra effekt. En villaägare kan till exempel behöva prisförsäkra tio kilowatt elvärme mot priser som överstiger 40 öre per kilowattimme och för detta betala en begränsad premie.

Men det stora flertalet lågförbrukande konsumenter har troligtvis inget behov alls av att köpa prisförsäkringar. De konsumenterna utgår från sina renodlade elinköp när de väljer om och hur de ska prisförsäkra sig. Då skapas en marknad där kostnaderna fördelas på ett rättvist sätt mellan olika elanvändare.

En majoritet av utskottets ledamöter tycker att den reform som jag här förordar skulle innebära en dramatisk förändring av det gällande regelverket. Jag menar att det är fråga om en förhållandevis liten förändring, men den ger stora, positiva effekter för elmarknaden.

Ett av argumenten mot reformen är att konsumenterna inte skulle ha möjlighet att byta elleverantör och att den därmed inte skulle vara förenlig med EU:s elmarknadsdirektiv. Men man kan ju konstatera att dagens elleverantörer i realiteten inte kan sälja fysisk el utan endast prisförsäkringar på energi. Det är ju vad de säljer. En reformerad marknad med betydligt större möjligheter för konsumenterna att fritt välja hur de ska prissäkra sin el borde alltså inte strida mot EU:s regelverk.

Jag vill även framhålla att den svenska, och nordiska, elmarknaden hörde till de första att avregleras och att de i stor utsträckning har stått modell vid utformningen av EU:s regelverk. Upptäcks allvarliga brister i det svenska systemet bör de naturligtvis rättas till så att avregleringen inom EU kan ledas i rätt riktning.

Jag ställer mig också frågande till flertalet av de slutsatser som presenterats i de tidigare nämnda rapporterna från Elforsk och från riksdagens utredningstjänst som utskottet refererar till. Riksdagens utredningstjänst invänder exempelvis att industrin inte skulle kunna teckna bilaterala avtal, och därmed riskera högre elpriser, om förslaget ensidigt skulle införas i Sverige. Men det finns ingenting som hindrar bilaterala affärsuppgörelser. Snarare blir det ju avsevärt enklare att genomföra affärer när

elen levereras över spotmarknaden och affärstransaktioner sker med finansiella avtal.

Utskottets majoritet menar att det är positivt att marknadens utformning ifrågasätts och att dess funktion kontinuerligt skärskådas. Det håller jag med om. Men de senaste åren har Sverige översvämmats av utredningar som alla utan undantag påstått att konkurrensen på elmarknaden fungerar bra. Den sista i raden är utredningen från Elforsk och riksdagens utredningstjänst. Man kan undra vad syftet med allt detta utredande har varit. I samtliga fall har utgångspunkten varit konsumenternas frihet att välja mellan fiktiva leverantörer på en låtsasmarknad för elleverans.

I övrigt har analyserna grundats på bedömningar av marknadsmakter ur ett energiperspektiv, trots att den relevanta konkurrensen sker i en effekthandel på spotmarknaden. Det har skapat en helt missvisande bild av konkurrensförhållandena på elmarknaden.

En utredning som särskilt bör nämnas är den så kallade Elkonkurrensutredningen. Här var det huvudsakliga budskapet att det inte finns några fundamentala funktionsfel på elmarknaden. Samtidigt ansågs effektbalansproblemet ligga utanför utredningens uppdrag. Det är förhoppningsvis ett lågvattenmärke för svensk offentlig utredning.

På den nuvarande elmarknaden finns ingen marknadsmässig lösning på effektproblemet.

Sammanfattningsvis kan sägas att den modell jag förordar innebär att elmarknaden omformas till en effektmekanism mot bakgrund av att eldefinitionsmässigt är effekt. Det innebär att ett regelverk bör utformas så att nätbolagen debiteras spotpris för inmatad el och debiterar konsumenterna spotpris för levererad el och nätförluster. Nätbolagen får inte samordna sin verksamhet med verksamheter som har med prisförsäkringar att göra. Handeln med och försäljning av prisförsäkringar bör regleras av värdepapperslagstiftningen.

Anf. 45 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s):

Fru talman! Det mesta som ska sägas är egentligen sagt. Vi har sagt det många gånger tidigare, och det behöver inte upprepas.

Det jag kan säga är att den modell som Ingegerd Saarinen propagerar för är det inte många som tror på. Den må kunna utredas och synas i sönerna, men jag tror inte att det är värt besväret. Jag tror att det möjligen vore att införa en konsumentvänlig modell. Dessutom skulle industrin drabbas väldigt hårt av det här. Det är framför allt mot EU:s regelverk, och därför kan vi inte lägga ned särskilt mycket tid på detta.

Det vi alla är överens om är att vi inte har nått fulländning. När det gäller marknadsreaktioner och leverantörsbyten finns det en del kvar. Där skulle man ju ha hoppats att branschen skulle ha klarat av en del av det här. Det finns en del systemfel: IT-problem, att systemen inte kan prata med varandra och så. Nu är det här föremål för en utredning, och vi kommer att få förslag. Och jag hoppas att vi ska kunna klara ut det här så småningom.

Det nationella anläggningsregister som Lennart Beijer tar upp tror jag att vi också är ganska överens om att vi måste ha. Det skulle ha funnits tidigare, och det kommer säkert också att komma sådana förslag. Det tror jag kommer att lösa väldigt många bekymmer.

Prot. 2003/04:110

6 maj

Vissa elmarknadsfrågor

Den fråga som Maria Larsson tar upp om fjärrvärmesektorn är också en sak som vi kan vara överens om, men allt måste ju utredas. Vi har ju fått kritik för att det statliga utredningsväsendet har tunnats ut så att vi inte har bra beslutsunderlag, och därför tycker jag att vi ska kunna avvakta underlag för att så småningom kunna bestämma om en reform när det gäller fjärrvärmesektorn som är till godo för konsumenterna.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet i sin helhet och avslag på reservationerna.

Anf. 46 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Fru talman! Man bör självklart utreda ett sådant system som jag talade om. Det skulle göra elen billigare för framför allt de små konsumenterna, och det skulle gynna industrin. Ett resultat av denna elmarknadsreform skulle bli kapade toppar på elförbrukningen. Det skulle göra hela systemet från produktion till distribution effektivare och därmed billigare.

Anf. 47 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik:

Fru talman! Det finns ingen kommentar ytterligare. Det är konsumentovänligt, det drabbar industrin och det är mot EU:s regelverk.

Anf. 48 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Fru talman! Det är väldigt viktigt att vi så småningom får en analys av det där. Jag tror att det uttalande som K G Abramsson gör är helt ogrundat. Vad jag kan förstå måste det här gynna särskilt de små konsumenterna. Det vore väldigt rimligt om det gjorde det och väldigt konstigt om det inte gjorde det. Det gynnar naturligtvis industrin. Den skulle få lägre elpriser om topparna kapades så att priserna blev jämnare på elmarknaden. Det skulle den här reformen medföra.

Anf. 49 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik:

Fru talman! Vi är på fundamentalt olika spår, så jag tror inte att det leder längre att argumentera för det här. Jag tror inte på den modell som Ingegerd Saarinen föreslår. Det är många andra som har tittat på den, och den kommer inte att fungera. Det är den slutsats jag drar av det här.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.56 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Anf. 50 ANDRE VICE TALMANNEN:

Följande statsråd kommer att delta i riksdagens frågestund: finansminister Bosse Ringholm, statsrådet Ulrica Messing, justitieminister Thomas Bodström, försvarsminister Leni Björklund och statsrådet Barbro Holmberg.

Finansminister Bosse Ringholm besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområde inom regeringen. Varsågod.

Frågestund

Fastighetsskatten

Anf. 51 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till finansministern.

Det fanns en gång en egnahemsrörelse i Sverige som Socialdemokraterna räknade som sitt folk. Nu när egnahemsrörelsen agerar handlar det ofta om demonstrationer mot regeringens politik i form av en högst orimlig fastighetsskatt. Fastighetsskatten är till sin konstruktion godtycklig, oförutsebar för de boende och orättvis. Det är väldigt långt ifrån tankarna om skatt efter bärkraft.

I går var det någon av demonstranterna på en av de stora demonstrationerna som genomfördes i vårt land som sade: Det är som att välja mellan att bli skjuten eller strypt. Det är kanske att överdriva. Men det är ett mycket stort problem för många småhusägare som antingen tvingas lämna sitt boende eller avsätta en orimligt hög del av sin disponibla inkomst för att betala fastighetsskatten.

Min fråga är helt enkelt: Vilka besked har Bosse Ringholm att lämna till hårt pressade villaägare som dignar under de skatter som Socialdemokraterna beslutar om?

Anf. 52 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Fastighetsbeskattningen är en del av vår kapitalbeskattning. Fastighetsskatten har under senare år reformerats vid ett stort antal tillfällen. Vi har sänkt skattesatsen. Vi har infört särskilda regler som har gynnat framför allt personer med små inkomster, oftast pensionärer. Det infördes till exempel en begränsningsregel som gör att ingen behöver betala mer än 5 % av sin inkomst i fastighetsskatt.

Vi införde från årsskiftet en ny regel som gör att man också har en begränsning när det gäller förmögenhetsskatten. På så vis kan man säga att de som har de allra lägsta inkomsterna också har fått det väsentligt bättre med de förändringar som har skett av fastighetsskatten under senare tid.

Det är också viktigt att konstatera att fastighetsskatten är rättvis i den bemärkelsen att ingen kan komma undan fastighetsskatten. Man kan inte smita ifrån fastighetsskatten och gömma sitt hus, sin fastighet. Det är också viktigt sett till vårt skattesystem att den är effektiv, och det är faktiskt fastighetsskatten.

Anf. 53 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag tror inte att någon villaägare som tycker att man betalar en orimligt hög fastighetsskatt säger emot finansministern när han säger att den är effektiv. Den är mycket effektiv för att i vissa områden genomföra en effektiv segregering där de svagare ställda tvingas lämna och de mer förmögna flyttar in. Detta är en politik som är djupt bekymmersam.

Finansministern har rätt när han säger att det har skett en rad reformeringar. Det har suttit utredningar, och det har tillsatts nya utredningar. Det har tillkommit dämpningsregler, tak och begränsningar av olika slag. Men de tar inte tag i det grundläggande problemet med fastighetsskatten, själva konstruktionen. Det bekräftar bara att fastighetsskatten i grunden är fel tänkt, eftersom regeringen år efter år tvingas justera, ändra och byta position.

Frågan kvarstår: Vilka besked har finansministern att lämna till de fastighetsägare som dignar under problemen? Vad bör de göra?

Anf. 54 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Om man ser till den totala boendekostnaden är fastighetsskatten för de allra flesta en relativt begränsad del. Oftast är det kapitalkostnader, det vill säga räntekostnader, som är den stora delen för många som har småhus, framför allt nya småhus.

Där kan man lugnt säga att under de sju, åtta senaste åren har vi på många områden sett nästan en halvering av kostnaderna för boendet just på kapitalkostnaderna. Det har i sammanhanget varit väldigt viktigt för att minska boendekostnaderna att vi har haft låga räntenivåer.

Att vi har gjort justeringar i fastighetsskatten och också i förmögenhetsskatten har två bakgrunder. Den ena är att vi har velat göra det mer rättvist och hjälpa dem som har haft de låga inkomsterna. Den andra är vi självfallet har anpassat oss till att vi också haft en kraftig värdestegring på småhus under senare år.

Det är bland annat ett resultat av att det har byggts alldeles för lite bostäder. Det gäller inte minst i de borgerligt styrda kommunerna i Stockholms län och i andra storstadsområden. Där har tillkortakommanden eller brister i bostadsbyggandet lett till behovet att ändra skatten.

Samhällstjänst

Anf. 55 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieminister Bodström.

Förra året dömdes en man för misshandel till 50 timmars samhällstjänst. Gärningen bestod i att han hoppade ur sin bil och helt oprovocerat gav sig på en cyklist med knytävsslag i ansiktet.

Nu har innehållet i samhällstjänsten blivit känt. Det blev 50 timmar som ska utföras i en kamportsklubb där man sysslar med kickboxning. På hemsidan kan man läsa att sporten är den hårdaste i världen.

Fru talman! Jag är mycket medveten om att justitieministern varken kan eller ska ha uppfattningar om enskilda domar. Men anser justitieministern att det är lämpligt att ha samhällstjänst som en möjlig påföljd vid denna typ av brott?

Anf. 56 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tycker att samhällstjänst är en viktig påföljd när det är fråga om personer som begått brott och där det av olika skäl inte anses nödvändigt att de ska sitta i fängelse. Jag kan precis som Jeppe Johnsson här säger inte kommentera det enskilda fallet. Men ska jag tala generellt tycker jag att den formen av samhällstjänst inte är av det slaget som jag själv skulle ha valt om jag hade fått bestämma vilken samhällstjänst som skulle gälla.

Anf. 57 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! När det gäller det sista delar jag justitieministerns uppfattning. Hade jag varit i den ställningen att jag skulle bestämma samhällstjänst hade det jag definitivt inte bestämt den här samhällstjänsten.

När det gäller det första delar jag inte justitieministerns uppfattning. Jag anser inte att man vid misshandel ska kunna dömas till samhällstjänst. I januari 2000 hade Högsta domstolen ett mål där man utdömde samhällstjänst för en man som hade misshandlat sin fru eller sambo. Det stod att misshandeln icke var att bedöma som ringa. Det har satt ribban och skapat praxis. Man kan alltså oprovocerat slå någon på gatan, misshandla närstående kvinnor med mera och få samhällstjänst. Jag tycker att det är fel.

Jag vill slutligen fråga justitieministern: Är justitieministern nu beredd att se över hur samhällstjänsten har använts i de här fallen och vid den här typen av brott?

Anf. 58 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! I och för sig kommer vi att arbeta med en påföljdsreform där vi också kommer att se över de kombinationsmöjligheter som finns i dag. Det jag kan säga allmänt är att det kan vara så att det finns för många påföljds kombinationer. Det gör att det inte ger tydliga prejudikat. Däremot tror jag det är viktigt att det ska ges samhällstjänst även i framtiden.

Om Jeppe Johnsson är av annan uppfattning tror jag att det kan vara bra för honom att känna till att Sverige är ett land som dömer till ovanligt många fängelsestraff när det gäller den här typen av brott. Där ska Jeppe Johnsson vara nöjd.

Jag tycker inte att man helt ska ta bort det. Däremot ska fängelse även i fortsättningen vara den normala påföljden vid brott som misshandel. Det är på det sättet det är i dag.

Internationell brottsbekämpning

Anf. 59 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Även jag har en fråga till justitieminister Thomas Bodström. Det gäller det faktum att det nu är ett stort Europa. Vi vet att rörligheten dock inte är så omfattande för människor från alla grupper, utom från några. Den organiserade brottsligheten har en förmåga att gå ganska tydligt över gränserna. Vi talar om narkotika, människohandel, vapenhandel och mycket grova ekonomiska brott.

För att bekämpa detta tror jag och Folkpartiet liberalerna att det är viktigt att vi stärker det europeiska samarbetet vad gäller dels polis, dels åklagare. Det gäller för den delen också fängelsesamarbete när det har dömts ut påföljder – rätt fänge i rätt land, det vill säga i hemlandet och kanske inte i Sverige.

Min fråga är: Vad avser regeringen göra för att stärka det överstatliga inslaget när det gäller brottsbekämpningen? Vi har ju ett behov av att samarbeta här som saknar gränser om man jämför med andra områden. Många känner en stor oro över att drabbas av denna mycket grova brottslighet, som vi dessutom har sett öka under senare år.

Anf. 60 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det är riktigt att vi är flera länder nu inom EU, vilket är positivt inte minst med tanke på de möjligheter som det ger brottsbekämpningen. Den internationella brottsligheten är inte ny på det sättet att det kommer personer hit och begår brott samtidigt som, vilket vi gärna glömmer, svenskar begår brott i andra länder.

Detta att vi nu är flera länder ger bättre möjligheter för brottsbekämpningen, bland annat genom att de nya länderna får en delaktighet i det polissamarbete som sker i Europol och i det samarbete som sker i Eurojust, det vill säga åklagarsamarbetet. På så sätt kan man förbättra möjligheterna till brottsbekämpning.

Det ger också en möjlighet till att samarbeta och få information om de register som finns så att de respektive polis- och åklagarmyndigheterna i de olika länderna kan samarbeta mycket bättre. Om vi ska kunna bekämpa internationell brottslighet så måste vi också arbeta med en internationell brottsbekämpning. Det är på det sättet som Sverige och regeringen arbetar.

Anf. 61 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Jag är mycket glad över att målinriktningen är densamma. När jag nyligen besökte Europol i Haag kunde jag samtidigt konstatera att budskapet var att man där fortfarande känner sig väldigt begränsad i sina möjligheter att till exempel jobba med informationsinhämtning. Man har register som måste raderas efter bara tre år, vilket gör att omfattande spaning mot pedofilringar eller mot narkotikaligor blir väldigt ineffektiv. Jag tror att det finns ett ganska starkt folkligt stöd för att stärka möjligheten till registren för att samla information för brottsbekämpning.

Europol pekade också på vad man kan göra nationellt för att öka kampen mot ekobrott, narkotikabrott och vapenhandel. Det vill jag höra justitieministerns syn på. Här gäller det frågor som huruvida man kan använda sig av rumsavlyssning och skyddsidentitet för poliser och se till att det finns en möjlighet att använda sig av åtalsförhandling. Det är någonting som bland andra Erik Åsbrink i sin förtroendekommission nu lyfte fram.

Avser regeringen vidta några nationella åtgärder för att bekämpa den grova brottsligheten?

Anf. 62 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Som Johan Pehrson väl känner till pågår ett ganska omfattande arbete med att ge polis och åklagare bättre möjligheter till att bekämpa den grova brottsligheten, bland annat med verktyg som inte har funnits tidigare. Det är någonting som vi arbetar med.

Jag vill också passa på att kommentera att problemet med Europol's register inte är att de raderas efter tre år. Problemet är att alltför många länder inte ger den information som de borde göra. Om flera andra länder agerade som bland andra Sverige så skulle det fungera mycket mer effektivt i Europol. Från svensk sida har vi en uppgift att se till att det lämnas mer information så att man ska kunna fortsätta att utveckla det internationella samarbetet på den här punkten.

Samtidigt vill jag säga något som jag tror att det råder stor enighet om i riksdagen: Det är viktigt att vi ändå behåller vår nationella polis. När vi nu ska inrätta en gränskontrollbyrå så ska det inte bli ett nytt internationellt organ, utan vi ska fortsätta att arbeta nationellt. Men vi ska också fortsätta att utveckla det internationella samarbetet.

Särskilda regionala insatser för södra Norrlandskusten

Anf. 63 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Jag har en fråga till Ulrica Messing. I partiledardebatten i januari utlovade statsministern särskilda regionala satsningar för Norrbotten, Gotland och södra Norrlandskusten. Som företrädare för Gävleborgs län tycker jag att det var ett mycket positivt besked.

När två månader hade gått och inget hänt ställde jag en skriftlig fråga till statsministern om detta, men det var Ulrica Messing som svarade eftersom uppdraget tydligen gått till dig. Svaret var mycket knapphändigt och gick ut på att ett program håller på att tas fram och ska presenteras under våren.

Hur blir det, ministern? Blir det några särskilda insatser för södra Norrlandskusten och därmed Gävleborgs län, och när kommer de i så fall?

Anf. 64 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Precis som Owe Hellberg berättade är det tre riktade satsningar som regeringen har arbetat med: Norrbotten, Gotland och södra Norrlandskusten.

Satsningen för Norrbotten har vi ganska nyligen presenterat. Det är en stor satsning som innehåller både utlokaliseringar och satsningar på forskning och utbildning och på småföretagande. Innan sommaren kommer vi att presentera satsningen för Gotland. Det är åtgärder som har legat under en särskild utredare – Thage G Peterson. Under sommaren kommer vi att presentera de satsningar som rör södra Norrlandskusten.

Anf. 65 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! I svaret jag fick stod det att det skulle komma under våren. Nu låter det som att det ska komma under sommaren – okej då. Men det fanns ingenting om det här i tilläggsbudgeten eller i vårpropositionen,

så om det handlar om ekonomiska insatser måste jag säga att man blir man lite fundersam.

Gävleborgs län har ett utsatt läge, och det vet Ulrica Messing. Det gäller särskilt Söderhamns kommun. Jag hoppas verkligen att detta blir någonting som är kraftfullt och som kan se till att arbetslösheten bekämpas i Gävleborgs län, framför allt i kustorterna.

Anf. 66 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Åtgärderna måste bli kraftfulla, för Gävleborgs län har landets högsta arbetslöshet. De satsningar som vi gjorde i Norrbotten och som omfattade flera miljarder gick inte heller att läsa om i vårpropositionen, men det betyder inte att de inte har varit kraftfulla.

Sexualbrottslagstiftningen

Anf. 67 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Även jag har en fråga till justitieministern. Dagens sexualbrottslagstiftning och även den som justitieministern har aviserat ska komma utgår från att en kvinnas passivitet innebär ett indirekt samtycke till sexuellt umgänge. En kvinna som inte är hjälplös men som inte heller har sagt nej, protesterat eller gjort motstånd anses enligt lagen ha samtyckt. Min övertygelse är att sexuellt umgänge utan samtycke är ett sexuellt övergrepp.

Jag förstår av justitieministerns uttalanden i medierna att han inte vill skjuta på sexualbrottspropositionen, och jag kan verkligen hålla med om att det har tagit för lång tid redan. Men min fråga till ministern är: Är han beredd att i samband med en ny sexualbrottslagstiftning påbörja ett arbete med att få in samtycket i sexualbrottslagstiftningen?

Anf. 68 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Den princip som Johan Linander här nämner var en av de saker som Sexualbrottskommittén diskuterade. Den bygger på att man ska sätta större fokus på kvinnans samtycke eller eventuella samtycke.

Låt mig redan från början säga att det är självklart i dagens lagstiftning och i den kommande att ett nej alltid är ett nej. Det ska inte råda någon tvekan om det.

Däremot diskuterades den princip som det talades om här – att allt skulle fokuseras på kvinnan. Samtliga sju partier, från Vänsterpartiet till Moderaterna, ansåg att detta inte var bra. Man hade då kunnat granska hur det fungerade i de länder som har detta, och sett att det blir ett ökat tryck på kvinnan. När det hela gick ut till remissinstanserna var det 65 av 66 som sade blankt nej. En tyckte att man skulle utreda det vidare.

Det har alltså funnits en total enighet, från Centern och alla andra, om att det här inte är ett bra system eftersom det blir en ökad press på kvinnan, och flera frågor till henne. Vi försöker gå åt andra hållet och se till att man inte ska behöva utsättas för det när man är målsägande i rättegångar. Den uppfattning som man har kommit fram till i Sexualbrottskommittén och som samtliga remissinstanser, med undantag av en, ställer sig bakom är naturligtvis den som också ska ligga som underlag för den kommande sexualbrottslagstiftningen.

Anf. 69 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Jag tror inte att det här handlar om att rättegångsprocessen blir jobbigare på det ena eller andra sättet. Det finns många våldtagna kvinnor som redan i dag kan vittna om att rättegångsprocessen har varit fruktansvärd.

Samtyckeskravet ska in i lagstiftningen eftersom det helt enkelt är orimligt att en kvinnas passivitet ska ses som ett samtycke. Justitieministern säger att ett nej alltid är ett nej; ja, det är det. Men vad gäller när det inte är ett ja och inte ett nej? Det är en förlegad syn att säga att om kvinnan inte har sagt nej så är det ett ja.

Anf. 70 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag är inte alldeles säker på att Johan Linander förstår det här. Det är alltså så att om en kvinna inte på något sätt vill ha samlag så är det ett övergrepp på ett eller annat sätt. Sedan finns det olika former för det; i dag krävs det våld eller hot om våld för att det ska vara våldtäkt. Men redan i dag finns det alltså andra former där kvinnan inte vill ha samlag och där det kan vara en straffbar gärning, nämligen om kvinnan är för berusad för att kunna göra motstånd eller om hon är sovande eller funktionshindrad. Det här är någonting som vi vill ändra på. Vi vill utvidga de här begreppen så att det ska vara våldtäkt även i de här situationerna.

Men med tanke på att man i total enighet har funnit att detta skulle innebära en ökad press på kvinnan är det inte nu aktuellt att arbeta in det. Det tror jag också att Johan Linander förstår. Jag fick i alla fall det intrycket när han ställde den första frågan. Det skulle ju försena det här arbetet med flera år.

Men jag vill också säga att den här diskussionen ska kunna fortsätta. Det är en intressant diskussion. Det är viktigt att jämföra med andra länder. Men låt oss ändå vara överens om att detta var just en av de saker som man undersökte där samtliga partier var helt överens om att det blir en sämre situation för kvinnan, och vi vill göra precis tvärtom.

Mordechai Vanunu

Anf. 71 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Trots att den israeliska kärnvapenavslöjaren Mordechai Vanunu har suttit 18 år i fängelse för att ha avslöjat det kärnvapeninnehav som en hel värld kände till, hotas han i dag efter frisläppandet till livet av extremister. Han kan inte gå som en fri man på gatan i Israel utan har flytt in i en kyrkobyggnad.

Tidigare har Sveriges utrikesminister sagt att hon avsåg att följa vad som hände efter frigivandet så att han garanteras den säkerhet som alla medborgare har rätt att kräva. I dag vet vi att han inte har den säkerhet som han borde ha. Företrädare för den israeliska regeringen har också sagt att det inte finns något behov av ett speciellt polisiärt skydd eftersom han har så många sympatisörer.

Mot den här bakgrunden och den ytterst allvarliga situation som den här personen befinner sig i är min fråga om den svenska regeringen är beredd att erbjuda Vanunu politisk asyl i Sverige.

Anf. 72 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Regeringen kan självfallet inte kommentera enskilda fall från talarstolen här. Utrikesministern har sagt att regeringen avser att följa händelseutvecklingen, och det är det som gäller. Sedan har vi en väldigt generös lagstiftning i vårt land, och vi lever efter humanitära principer i den praxis vi har, men vi kan inte kommentera enskilda fall.

Anf. 73 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag tycker att det är en lite konstig inställning. Den här debatten om att bevilja eller erbjuda politisk asyl förs i många andra länders parlament. Vanunus liv är utsatt för konkreta hot. Ju fler länder som diskuterar detta, desto större är möjligheten att Vanunu tillåts lämna Israel. Men förutsättningen är då att flera länder är beredda att erbjuda honom politisk asyl och erbjuda honom den säkerhet som han som människa har rätt att kräva. Han har avtjänat sitt straff för det påstådda brottet i Israel och har rättighet till ett framtida liv.

Jag skulle därför vilja vädja till den svenska regeringen att överväga möjligheten att, likt andra länder, erbjuda Vanunu politisk asyl här i Sverige.

Anf. 74 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! När Lars Ångström ställer frågan är han säkert mycket väl medveten om att vi i Sverige har en lagstiftning och en ordning enligt vår författning där riksdagen fattar de avgörande besluten på förslag av regeringen. Vi har dessutom en organisation där den statliga förvaltningen hanterar uppföljningen av ärenden och tolkar lagstiftningen. Vi kan självfallet inte ha någon annan ordning för enskilda fall som enstaka riksdagsledamöter har synpunkter på. Vi måste följa den ordning som vi har. Det är säkert Lars Ångström mycket medveten om, men han ställer ändå frågan trots att han vet att regelverket inte medger att regeringen ingriper i enskilda fall via talarstolen här.

Sveriges internationella militära insatser

Anf. 75 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Min fråga går till försvarsminister Leni Björklund. Jag vill fråga ministern om den svenska truppen i Kosovo och även om Sveriges internationella åtaganden totalt.

Läget i Kosovo är enligt alla bedömningar instabilt. Sverige har ett åtagande gentemot Nato och ett engagemang i det område som drabbades värst i våras. Redan till sommaren ska det bli kraftiga reduceringar. Man talar om att det ska bli 310 personer kvar. I pengar räknat handlar det om omkring 600 miljoner kronor, om nu detta räcker till en trupp på 310 man. Jag undrar om det blir ett förband med bra kvalitet, vilket vi ju är kända för. Hur kommer andra länder att uppfatta att vi drar oss ur vårt åtagande? Hur påverkar detta deras styrkebidrag i området?

Alla blev ju överraskade av de oroligheter som blossade upp i våras. En slutsats som man drog var att det krävs mer analys av underrättelser för att kunna förutse liknande händelser. Med kraftigt reducerade medel och genom att det endast blir en kompanistridsgrupp utan ledning kvar

som kan göra dessa analyser befinner vi oss i en väldigt sårbar situation. Vad gör regeringen om oroligheterna eskalerar?

Prot. 2003/04:110
6 maj

Anf. 76 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Allra först vill jag säga att insatserna från den svenska truppen i Kosovo under de aktuella oroligheterna är värda all respekt. De har gjort enastående insatser. Det kan jag säga därför att vi får dessa bedömningar från utländska ledare nere i Kosovo.

Det finns en stark efterfrågan på trupp. Planen har hela tiden varit att man ska dra ned truppstorleken i Kosovo. Det har också varit inriktningen på regeringens planering. När man ska ligga kvar med brigadstrukturen, vilket det kom ett mycket sent beslut om, måste vi se på vilket sätt ett mindre svenskt bidrag kan ingå i en struktur så man får säkerhet för soldaterna samtidigt som de får en chans att också lösa uppgiften. Det bereds nu i Regeringskansliet.

Anf. 77 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! På senare tid har Sverige också åtagit sig insatser i olika länder för att sedan ganska snabbt dra sig ur. Både upptrappning och avveckling kostar ju mycket pengar. Finns det någon långsiktighet från regeringens sida i det totala internationella engagemanget?

Anf. 78 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Det finns en övergripande planering. Det finns ett långsiktigt svenskt ansvar på västra Balkan. Däremot blir det naturligtvis svårigheter när Nato ändrar sin planering i ett väldigt sent skede samtidigt som Nato har bett oss att förstärka de insatser vi för tillfället har i Afghanistan. Det är viktigt att komma ihåg att det inte är Sverige som gör en insats på Balkan, utan vi deltar i en Natooperation. Det är mer än 20 länder som deltar i denna. Frågan är hur vi tillsammans kan bemästra den försämring av läget som har uppstått.

Frivilligorganisationerna inom Försvarsmakten

Anf. 79 EVA FLYBORG (fp):

Fru talman! Även jag har en fråga till försvarsministern. I takt med minskade anslag till försvaret får frivilligrörelsen enligt min mening en allt viktigare ställning. Men samtidigt finns det en allt större osäkerhet när det gäller finansieringsformen för frivilligrörelsen.

Min korta fråga till försvarsministern är: Hur ser försvarsministern på behovet av frivilligrörelsen inom Försvarsmakten i framtiden, och hur ser försvarsministern på finansieringsfrågan?

Anf. 80 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Min bedömning av frivilligorganisationerna är att de är ett utomordentligt viktigt bidrag till vår förmåga. De har också möjligheter att utifrån sin egen folkrörelsegrund bestämma vilka nya frågeställningar man ska ta upp och på vilket sätt kan man stödja en utveckling inom försvaret där faktiskt också de officiella sakerna tar lite längre tid.

Alla frivilligorganisationerna måste ju också anpassa sig till den kraftiga omställning som sker i Försvarsmakten. Avsikten är att det kommande försvarsbeslutet ska innehålla en del om frivilligrörelsen i den militära delen, det vill säga den proposition som kommer i höst. Den kommer också att tas upp året därpå när vi ska titta på krishantering i dess helhet.

Anf. 81 EVA FLYBORG (fp):

Fru talman! Det är väldigt bra att höra försvarsministern uttala sig så positivt om frivilligrörelsen. Genom egna mycket goda kontakter med delar av frivilligrörelsen vet jag att man satsar väldigt mycket tid, energi och tankemöda på att anpassa sig efter det nya försvaret och också efter den nya roll som Försvarsmakten har att spela, till exempel när det gäller terroristbekämpning och många andra saker i ett läge där det inte är rent krig eller ren fred utan en stor påfrestning också på samhället i övrigt.

Jag har också en uppföljande fråga: Skulle försvarsministern kunna tänka sig att ge frivilligrörelsen, till exempel Lottorna, som jag vet har varit engagerade i det här sammanhanget, ett nationellt uppdrag att svara för exempelvis totalförsvarsinformation ute i skolor och på andra ställen? Jag tror att ett sådant uppdrag skulle ge en väldigt fin struktur och en bas för en fortsatt mycket viktig verksamhet.

Anf. 82 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Jag är nog inte beredd att på stående fot tala om vilka uppdrag som Försvarsmakten ska ge till de olika försvarsorganisationerna. Om jag nu säger att vi behöver frivilligorganisationerna och att det är viktigt att de också anpassar sig till omställningen, är det å andra sidan så att de frivilligorganisationer som faktiskt gör detta och därmed stöder en inriktning också bör få känna uppskattning och respekt för de fortsatta insatserna.

Barnkonventionens tillämpning i asylärenden

Anf. 83 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Barbro Holmberg. Sverige har ju förbundit sig att följa barnkonventionen genom att se till att barns bästa ska beaktas i utlänningslagen. Den senaste tidens rapporteringar har visat att så inte sker. Rädda Barnen uppger att många barns rätt åsidosätts i asylprocessen. Det gäller såväl flyktingbarn i familjer som ensamkommande barn. Familjer splittras i samband med förvarstagnning och verkställighet av avvisning, och Sverige har en oproportionerligt stor andel av apatiska asylbarn. Hundratals barn stänger av kontakten med omvärlden genom att sluta att äta och tala.

Vad avser statsrådet att göra för att barnkonventionen ska tillämpas i asylärenden?

Anf. 84 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Det är FN:s kommitté för barnens rättigheter som följer hur barnkonventionen efterlevs, och man måste här säga att Sverige faktiskt är ett föregångsland när det gäller att tillämpa barnkonventionen

inom asylpolitiken. Vi har som ett av få länder i världen skrivit in i vår utlänningslag att man ska ta hänsyn till barnets bästa. Det innebär att vi tar hänsyn till barnets bästa i alla led av asylprocessen, såväl vid mottagandet som vid bedömningen av humanitära skäl och även vid eventuella avvisningar. Det har här i Sverige under väldigt lång tid pågått en process, och Sverige ligger väldigt långt framme.

Det är naturligtvis så att många barn får illa i asylprocessen. Jag tror att det i väldigt stor utsträckning beror på att vi har långa vistelsetider i Sverige, och det måste vi göra någonting åt.

Anf. 85 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Sverige är ett föregångsland, säger statsrådet. Vi har förvisso ändå en lång väg att gå. Barn har egna asylskäl. De har varit med om upplevelser som de inte har fått bearbeta, och därför behöver de professionell hjälp tidigare. Här behöver det hända mycket mer. Det krävs dessutom en ökad rättssäkerhet i en process där man får framföra sina skäl och föra sin talan muntligt, en asylprocess där också barnen hörs. De flesta barn hörs över huvud taget inte om sina asylskäl. Ämnar statsrådet ändra på det?

Anf. 86 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Det är förvisso så att vi aldrig kommer att bli helt färdiga med att uppfylla barnkonventionens krav utan det är en process som ständigt måste pågå. Här har vi en bit väg kvar att gå. Anita Brodén pekar på en väldigt viktig punkt, nämligen barns rätt att komma till tals i asylprocessen. Regeringen fattade den 15 januari i år ett beslut om att ge Migrationsverket i uppdrag att se över hur man kan göra för att bättre utreda barns egna asylskäl och att säkerställa att barn också hörs i asylprocessen.

Man måste också komma ihåg att det här kan finnas svårigheter. Det kan vara så att föräldrar inte vill att barnen ska höras. Det kan också vara så att barnen i samtalen med Migrationsverkets personal säger någonting som talar emot föräldrarna. Det finns mängder av dilemman som man måste hantera i det här sammanhanget.

Järnvägsbron över Ljusnan

Anf. 87 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Min bankkamrat Owe Hellberg har tidigare berört den ansträngda situationen på arbetsmarknaden i Gävleborg. Häromdagen kom ytterligare ett slag. För några månader sedan inleddes en efterlängtat och viktig förbättring av Norra stambanan söder om Ljusdal, då Banverket började bygga en bro för 179 miljoner över Ljusnan vid Edänge. Regeringen hade då gett Banverket klartecken för att starta projektet efter att ha avslagit ett flertal överklaganden. Det har funnits olika åsikter om ifall den här bron skulle byggas, men nu hade man kommit till skott.

Miljööverdomstolen hade den 19 november beviljat tillstånd att påbörja arbetet, men häromdagen när arbetena hade kommit i gång, pålar hade slagits ned och bergmassor flyttats kom det ett beslut från Regeringsrätten om att tvärstoppa bygget. 50 man fick gå hem, och 20 maski-

ner stannade. Stoppet beräknas enligt uppgift kosta en halv miljon per dag.

Hur tänker regeringen se till att det inte blir sådana här tvärstopp i stora och viktiga byggen av infrastrukturkaraktär?

Anf. 88 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! I förrgår hade jag fortfarande inte till mig på departementet fått motiveringen för Regeringsrättens beslut, och i går var jag själv i Slovenien, så jag har ännu inte hunnit gå igenom den.

Vi har fått drygt två månader på oss att yttra oss i ärendet, men jag kan lova Sven Bergström och alla entreprenörer som faktiskt har handlats upp för att genomföra den här byggnationen, som är så viktig, att vi inte kommer att behöva två månader för att understryka de tidigare prövningar som har gjorts.

Vi ska anstränga oss för att Regeringsrättens frågor ska besvaras snabbt, så att Regeringsrätten i sin tur snabbt kan ta ett nytt beslut. Det är min förhoppning att byggnationen sedan ska kunna fortsätta som planerat.

Anf. 89 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag tackar Ulrica Messing för ambitionsnivån, men för den breda allmänheten är det ju fullständigt obegripligt att en sådan här situation över huvud taget kan uppstå. Vet inte den ena handen vad den andra gör inom verk och myndigheter? Detta kostar nära en halv miljon kronor per dag.

Frågan är om regeringen gör något för att förebygga att sådana här situationer i framtiden över huvud taget inte ska uppstå. Det är ju helt oacceptabelt att en halv miljon av skattepengar varje dag ska rinna i väg till ingen nytta.

Anf. 90 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Vårt rättsväsende är ändå så utformat att det måste finnas en sista instans som kan pröva ärenden. Sven Bergström gjorde en alldeles korrekt beskrivning. Ärendet har tidigare prövats i andra rättsliga instanser, och nu har ytterligare berörda vänt sig till Regeringsrätten för överprövning av de prövningarna. Regeringen har då skyldighet att lämna in det underlag som har funnits för tidigare prövningar och för vårt beslut.

Vi har utan tvekan tagit ställning för att den här infrastruktursatsningen behövs, och vi kommer nu att ge in allt vårt underlag till Regeringsrätten för att återigen argumentera för att den här byggnationen är så viktig, och vi ska skynda oss. Vi behöver inte den tid som Regeringsrätten har gett oss. Jag hoppas att det kommer att innebära att Regeringsrätten tidigare än vad den har tänkt kan komma tillbaka med ett nytt beslut. Varje dag som entreprenörerna nu står och tickar pengar för de upphandlingar som har gjorts är naturligtvis en dag till spillo.

Anf. 91 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Regeringen har avsatt 10 miljoner i tre år för att bli bättre i kampen mot människohandel. Människohandel handlar ju oftast om unga flickor som lurats hit och blivit kränkta, slagna, drogade och våldtagna och sedan tvingats till prostitution. Det är fråga om grov brottslighet, och det är viktigt att polisen är duktig på att klara den här arbetsuppgiften.

Men polisen kan inte vara så effektiv som den skulle vilja, och anledningen till det, fru talman, är att när man väl har avslöjat en hallick och har befriat ett brottsoffer som befinner sig alldeles ensamt i ett främmande land, är det ingen som tar hand om den unga flickan. Hon behöver stöd från kunnig personal, skyddat boende med mera. Polisen blir ineffektiv i sitt arbete.

Vad tänker regeringen göra för att den här komplikationen i kampen mot människohandel inte ska behöva uppstå?

Anf. 92 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Egentligen är Barbro Holmberg mer lämpad att svara på den frågan eftersom den ligger inom hennes område. Det handlar nämligen om uppehållstillstånd. Jag kan dock ge det beskedet att riksdagen har fattat beslut, på riksdagens förslag, om att det ska vara tydligare förutsättningar. Det innebär alltså att man ska kunna få en möjlighet till tillfälligt uppehållstillstånd i Sverige för att kunna genomföra den process som behövs.

Jag vill också i sammanhanget säga att det naturligtvis kan finnas fall där en person som utsatts för denna hänsynslösa handel också har rätt till ett permanent uppehållstillstånd på grund av den situation hon befinner sig i.

Anf. 93 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Jag är osäker på om justitieministern medvetet missförstod min fråga. Det här gäller inte uppehållstillstånd utan hur regeringen tänkt när man krävt av polisen att bli bättre när det gäller människohandel. Den ambitionen står vi alla bakom. Men blir man bättre kommer det också fler brottsoffer som behöver stöd, skydd och boende under polisutredningen. De är ju ett viktigt vapen i den polisutredning som ska genomföras.

Vi pratar inte om uppehållstillstånd utan om vem som ska ta hand om de här flickorna som polisen har tagit hand om. Det är justitieministern som har anslagit pengarna. Hur hade ni tänkt att den här frågan skulle lösas?

Anf. 94 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill inte vara otrevlig, men jag tror inte att det är jag som har missuppfattat det här.

När man får ett tidsbestämt uppehållstillstånd har man också rätt att vistas i en kommun, och det finns alltså en naturlig skyldighet. Innan detta trädde i kraft fanns den osäkerhet som Cecilia Magnusson talar om,

nämligen att det låg mellan polisen och de sociala myndigheterna. På vissa håll blev det också tråkigt nog en diskussion om vem som hade ansvaret. Det behöver vi inte längre ha någon diskussion om. Nu har man en rätt till uppehållstillstånd, och då är det tydliga regler som gäller.

Däremot är det viktigt att vi också fortsätter den satsning som vi gör på polisen. Det här är det enda undantag vi har med pengar direkt riktade till en viss typ av verksamhet. Anledningen till att vi gjorde det var att det fanns diskussioner om att detta inte fungerade lika bra i hela Sverige. Eftersom Sverige är ett av de länder som driver denna fråga allra hårdast fick det inte ens finnas en diskussion om det.

Det här är alltså speciellt riktade pengar just till denna typ av verksamhet. Men det är bara en liten del av de pengar som satsas i den här kampen. Sammantaget i år ökar till exempel anslagen med 800 miljoner kronor. Det är alltså mycket bredare än de 30 miljoner som nämns.

Åtgärder mot lågkonjunkturen

Anf. 95 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till finansminister Bosse Ringholm.

Sverige påverkas ju av lågkonjunkturen. I spåren av lågkonjunkturen ser vi hög arbetslöshet. Därför presenterade regeringen i vårpropositionen ett paket på 10 miljarder för att hålla tillbaka arbetslösheten. I de diskussioner som fördes efter vårproppen förekom dock synpunkter på att regeringens insatser för att bekämpa arbetslösheten borde ha varit ännu större.

Därför undrar jag om finansministern kan kommentera vad regeringen för och har fört för politik för att minska effekterna av lågkonjunkturen.

Anf. 96 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Först kan vi konstatera att Sverige de tio senaste åren har haft en tillväxttakt som varit högre än EU-ländernas. Vi har haft ungefär 3 % tillväxt och EU-länderna lite drygt 2 %. De tre senaste åren, då vi haft lågkonjunktur i världen, i Europa och även i Sverige, har Sverige definitivt klarat sig bättre än andra länder. Finland, Danmark och Sverige tillhör dem som har klarat sig allra bäst.

Varför har vi gjort det? Jo, därför att vi liksom andra länder hade relativt stora överskott i början av 2000-talet. Vi använde dock inte överskotten fullt ut utan sparade en del resurser, och dem har vi kunnat sätta in under senare tid. Vi har nu, i motsats till de flesta andra länder, kunnat göra en stor insats i vårbudgeten mot arbetslösheten med pengar till kommunerna, exempelvis förskolesatsningen, med pengar till byggbranschen, ROT-avdragen, och en rad andra insatser. Detta har andra länder inte haft möjlighet att göra, just därför att de inte har sparat under de goda tiderna.

Jag tror att det är viktigt med en sådan aktiv konjunkturpolitik där vi använder överskott sedan tidigare för stora insatser mot arbetslösheten.

Anf. 97 OLA SUNDELL (m):

Fru talman! Jag har en fråga till försvarsministern. Den gäller i likhet med kd:s fråga internationella insatser.

Försvarsministern sade tidigare att regeringen har en plan för dessa internationella insatser. Min uppmaning är då: Redovisa den planen för riksdagen, för den efterlyser vi! Det är den ena delen.

Den andra delen är finansieringen av internationella insatser. I förra försvarsbeslutet sade man: 300 miljoner per år till internationella insatser. I själva verket har kostnaderna överskridits med 3 ½ miljarder under denna försvarsperiod. Det innebär att man har knuckt pengar från förbandsverksamhet med mera till just internationella insatser.

Då är min fråga till försvarsministern: Hur tänker regeringen hantera finansieringen av internationella insatser?

Presentera också en plan för riksdagen avseende internationella insatser!

Anf. 98 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! Det är klart att det finns en strategi för hur Sverige kan delta i internationella insatser. I det sammanhanget är det viktigt att komma ihåg att vi inte är någon stormakt. Vi kan inte finnas på alla ställen där militär närvaro kanske skulle behövas, utan vi måste samarbeta med andra länder. Då finns det naturligtvis en prioritering av att också kunna fullfölja de insatser som vi har startat.

Det är riktigt, som Ola Sundell sade, att det vid försvarsperiodens början avsattes 400 miljoner för internationella insatser. Sedan har riksdagen bestämt att det beloppet ska höjas årligen till 1,2 miljarder genom att man i huvudsak reducerar på materielanslaget – inte på förbandsverksamheten. Det är också det besked som Försvarsmakten därefter har fått för att kunna svara mot de behov som finns av ökade internationella insatser.

Anf. 99 OLA SUNDELL (m):

Fru talman! Var ligger strategin? Här bantar man halva Kosovostyrkan för att ha råd att vara med i Afghanistan. Vi står inför ett beslut här i riksdagen att skicka 150 man till Afghanistan. För att ha den möjligheten – de här 1,2 miljarderna är nämligen redan intecknade – krävs det att man bantar i Kosovo. Det är regeringens strategi när det gäller internationella insatser i verkligheten.

Nu ser det ut som det gör, men vad jag kräver besked om är hur regeringen ska redovisa detta för riksdagen framöver. Det kan ju inte vara en *ad hoc*-situation hela tiden där man lånar pengar från andra insatser som är nödvändiga till att fullgöra en ny. Detta är ju helt orimligt.

Den andra delen är finansieringen. Hur ska de här internationella insatserna finansieras? Det kan inte vara så att man lånar från vare sig materiel, förbandsverksamhet eller vad det nu är för att kunna fullgöra en insats. Det krävs resurser som är fastställda för att göra det här möjligt.

Frågestund

Anf. 100 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Fru talman! När det gäller Kosovo har det funnits en plan från alla länder i Kosovo om att man ska reducera truppbidraget där. Man kan inte ha en ockupation, i princip, över en lång period i ett land, utan man är tvungen att också kunna lätta på det militära trycket och se till att andra insatser kommer till stånd.

Det har funnits en plan för att få en helt annan förbandsstruktur i Kosovo. Den har vi bestämt tillsammans med de andra länderna. Nu har det mycket sent kommit ett besked om att man har ändrat sig och vill gå tillbaka till den tidigare strukturen för Kosovo. Då får ett litet land som Sverige problem, för våra resurser är inte obegränsade.

Sedan kommer försvarsbeslutet också att behandla frågan om hur vi ska hantera våra internationella insatser. Jag kommer tillbaka då.

Men jag vill också säga att när riksdagen gör en omprioritering under en försvarsbeslutsperiod betyder det inte att man lånar. Då har faktiskt riksdagen beslutat att ändra sitt tidigare beslut.

Elcertifikatssystemet

Anf. 101 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Min fråga är till finansminister Ringholm.

För att stödja förnybar el har Sverige infört ett elcertifikatssystem. Bokslutet för första perioden av elcertifikatssystemet kom från Energimyndigheten i slutet av april. Det finns alltså en redovisning av vilka elleverantörer som har uppfyllt sina kvoter och vilka som inte har gjort det.

Den som missade i särklass mest var Vattenfall. De får betala drygt 30 miljoner i kvotplikt, alltså en form av böter. Det är en policyfråga om man ska följa lagen eller betala böter. Vattenfall har innehaft en del certifikat, men det fattades 172 286 kvoter. Vattenfall var inte ensamt, men det kan konstateras att de andra stora, Sydkraft, Fortum och Graninge, har valt att uppfylla sina kvotplikter och därmed inte betalat en krona i böter.

Anser ministern att det är acceptabelt att ett statligt företag bär sig åt på det här viset?

Anf. 102 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! De statliga bolagen ska självfallet arbeta efter de spelregler som finns. Det handlar både om den lagstiftning vi har och om de övriga regler som finns på marknaden. Jag utgår från att Vattenfall liksom övriga statliga bolag har goda skäl för att tolka de regler som finns på det sätt som har beskrivits här.

Jag har inte anledning att i detalj vare sig beskriva eller kommentera hur Vattenfall i ett sådant här enskilt fall har resonerat. Det är en fråga som i första hand styrelsen och ledningen för företaget har ansvaret för. Regeringen gör bara en bedömning av det samlade resultatet där vi konstaterar om de olika statliga bolagen uppfyller de krav och riktlinjer som regeringen vid olika tillfällen ger bolagen i samband med bolagsstämmor och i andra direktiv.

Anf. 103 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Vattenfall ska vara ett verktyg i energiomställningen. Man ska vara en spjutspets för övergången till allt större andel förnybar el. Motivet för Vattenfall att inte ha införskaffat certifikat är att det var något billigare att böta än att fullgöra kvotplikten. Man tjänade några miljoner på det.

Anser ministern att Vattenfall bör anmodas att skriva in i sin policy att man ska följa lagen även när det inte lönar sig att göra det?

Anf. 104 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag utgår från att inte bara Vattenfall utan även andra statliga bolag självfallet lever efter de regler och lagar vi har. Hur det sedan i de enskilda fallen utfaller när det gäller tolkningen av lagstiftningen kan man naturligtvis alltid diskutera. Men jag har inget skäl att utgå från att Vattenfall på något sätt bryter mot vår lagstiftning utan de följer naturligtvis det regelverk som finns.

De följer dessutom de riktlinjer som regeringen ställer upp för Vattenfall och som handlar om ekonomiska, miljömässiga och andra krav. Självfallet granskar vi varje år att de också uppfylls på det sätt som Vattenfall hittills har gjort.

Körkortsutbildningen

Anf. 105 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja ta tillfället i akt att diskutera körkortsutbildningen med Ulrica Messing.

Jag upplever att trafiken på våra vägar blir alltmer hetsig, stressig och ibland hänsynslös. Ett viktigt nyckelord för att komma till rätta med detta på lång sikt är bra utbildning.

Nu har regeringen arbetat fram en lagrådsremiss om utbildning för handledare till privata övningsföreläsare. Det är mycket bra tycker jag. Men min fråga är: När kommer ett förslag till en helt reformerad körkortsutbildning? Vägverket har ju jobbat med det här i flera år. I riksdagen väntar vi på att få se de nya förslagen till förbättringar.

Anf. 106 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Om några veckor kommer regeringen att presentera en stor trafiksäkerhetsproposition där en rad olika åtgärder kommer att ingå. En av de frågorna är också synen på körkortsutbildningen.

Precis som Johnny Gylling säger tar vi där nya grepp när det gäller handledarutbildningen. Vi tittar också på avgiftssystemet när det gäller körkortet. De förändringar som vi planerar just nu kommer vi att presentera i den stora trafiksäkerhetsproposition som jag ser fram emot att få debattera här i riksdagen om inte alltför lång tid.

Anf. 107 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! Det är ett bra besked att vi snart ska få diskutera detta i riksdagen.

För en tid sedan ställde jag en fråga till ministern om alkoholutbildning och fick ett positivt besked, att det är en del av körkortsutbildningen

som kommer att bli obligatorisk. Då vill jag fråga om ministern kommer att lägga fram fler obligatorier, till exempel att man måste ha tränat mörkerkörning innan man får lov att köra upp.

Anf. 108 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Det vi planerar just nu är alkoholutbildningen. Den hänger ihop med ett annat mål som riksdagen har fattat beslut om, nämligen att vi fram till år 2007 ska halvera antalet dödade i trafiken. Nu går statistiken när det gäller antalet olyckor tack och lov åt rätt håll. Det har varit en lång resa för oss. Vi har fått vidta en rad olika åtgärder. Men under de senaste kvartalen viker trenden. Vi kan se en positiv utveckling. Vi får anstränga oss för att den ska fortsätta att gå åt rätt håll.

Men det vi kan vara oroliga för är just sambandet mellan alkoholkonsumtionen och olyckorna. Det är ingen tvekan om att när polisen utreder de trafikolyckor som har ägt rum i vårt land, stora som små, finner de alltför ofta en tydlig koppling till att föraren har varit berusad eller påverkad av andra droger. Därför är en av de viktigaste åtgärderna för att nå målet att halvera antalet dödade i trafiken till 2007 att ta itu med synen på alkohol och andra droger i trafiken.

Uppehållstillstånd

Anf. 109 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Min fråga går till migrationsminister Barbro Holmberg.

Vi läste i morse i Dagens Nyheter om ett par polacker som hade jobb i Sverige, men som inte fick sitt arbetstillstånd förlängt. De fick åka hem. Sedan fick de komma tillbaka eftersom de hade turen att övergångsreglerna inte gick igenom i riksdagen och de som medborgare i Stor-EU hade rätt att komma tillbaka. Hela tiden hade de haft jobb.

Vi vet att vi har hög arbetslöshet. Vi vet att vi hotas av stigande brist på arbetskraft. Jag skulle vilja fråga: Vad är det för mening med att skicka ut människor ur landet som har jobb, betalar skatt och ofta också skapar jobb åt andra genom egna företag?

Anf. 110 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag läste inte den artikeln. Men om det är en person som i dag har ett arbete, ett anställningsbevis, och kommer från Polen omfattas den personen av fri rörlighet. Det betyder att den personen behöver ett anställningsbevis och då automatiskt får uppehållstillstånd.

Anf. 111 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Men jag har träffat på väldigt många människor som väntat på besked om uppehållstillstånd, människor som inte tillhör Stor-EU, och som skickas hem på löpande band fast de har arbete, fast de kan göra en bra insats i det svenska arbetslivet. När kommer vi att ändra uppfattning när det gäller den aktiva befolkningen som kommer från andra länder, oavsett varifrån de kommer?

Anf. 112 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Om det är personer som befinner sig i Sverige och väntar på besked är det antagligen människor som har sökt asyl. Under den tid man söker asyl och Migrationsverket bedömer att ansökan kommer att ta mer än fyra månader får man arbeta i Sverige.

Men vad som är viktigt här är att arbetstillstånd ska sökas från hemlandet. Vi får inte hamna i en situation där människor som söker asyl kan byta och söka arbetstillstånd. Man måste hålla isär detta. Handlar det om en asylansökan är det den som ska bedömas, det vill säga om det är en person som är förföljd. Söker man arbetstillstånd är det landets behov av arbetskraft som ska bedömas.

Det är viktigt att av principiella skäl hålla isär de två sakerna.

EU:s sysselsättningsstrategi

Anf. 113 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! Finansminister Bosse Ringholm! Finansdepartementet planerar ett seminarium om EU:s sysselsättningsstrategi. Syftet är att göra EU:s rekommendationer mer kända. EU har fem sådana till Sverige. Det är att lätta de administrativa bördorna för de mindre företagen, åtgärda det ökade antalet långtidssjukskrivna, eliminera kvarvarande arbetslöshets- och inaktivitetsfällor, integration och rekommenderande av utbildning.

Av dessa punkter har Finansdepartementet valt att endast debattera de två sista. Det har föranlett Svenskt Näringsliv att inte delta på de villkoren, då de anser att samtliga frågor ska behandlas.

Finansministern undviker alltså att diskutera de frågor som har mycket hög prioritet, att åtgärda den höga arbetslösheten, det låga nyföretagandet och utvecklingen av sjukfrånvaron.

Avser finansministern att tillmötesgå Svenskt Näringslivs begäran och vid seminariet ta upp samtliga rekommendationer från EU?

Anf. 114 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Regeringen är självfallet beredd att alltid diskutera alla rekommendationer som finns från den europeiska unionen.

I det här fallet har Finansdepartementet tillsammans med Näringsdepartementet bjudit in till ett seminarium som är relativt kort och valt att koncentrera diskussionen kring två ämnen för att få en mer djuplodande diskussion. Det ger inte utrymme för en mer omfattande diskussion. I så fall tvingas man förlänga seminariet avsevärt. Men det finns många fler tillfällen att diskutera de andra förslagen, och jag ser gärna fram mot en sådan vidgad diskussion i andra sammanhang.

Anf. 115 ANDRE VICE TALMANNEN:

Därmed är frågestunden avslutad. Jag tackar företrädare från regeringen och samtliga som har deltagit i frågestunden.

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2003/04:NU12
Vissa utrikeshandelspolitiska frågor.

Anf. 116 PER BILL (m):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation nr 6.

Fru talman! Vi ser en positiv utveckling i världen. Naturligtvis skulle vi vilja att det gick ännu snabbare. Men det är faktiskt så att antalet personer som i dag lever under fattigdomsgränsen, som är 1 US dollar per dag, har minskat från ungefär 40 % av världens befolkning till i dag uppskattningsvis 21 %.

Den här utvecklingen beror naturligtvis på många olika saker. Den beror på utveckling av demokrati, mänskliga rättigheter, insyn och pressfrihet men också väldigt mycket på frihandelns utbredning och den decentraliserade marknadsekonomin.

Fru talman! I det här betänkandet kan man se att det råder en stor samsyn mellan de borgerliga partierna och Socialdemokraterna när det gäller global handel, när det gäller frihandel och att frihandel ger ökat välstånd. Vi är helt överens om att WTO-förhandlingarna snabbt ska återupptas och att detta gagnar såväl de rika som de fattiga länderna.

När det gäller handeln inom EU ser vi tyvärr någonting annat. Där ser vi en allt tydligare spricka, hur Socialdemokraterna tar fram dåliga förslag. Man började med det dåliga förslaget till övergångsregler. I början trodde jag att det var en enstaka händelse, en liten händelse av protektionism. Men tyvärr ser jag i dag något som mera tyder på att övergångsreglerna är en del i ett socialdemokratiskt mönster, ett otäckt mönster av vad jag skulle vilja kalla nyprotektionism, som handlar om att bygga upp nya murar inom EU där de gamla fanns, i stället för att skapa en väl fungerande inre marknad.

Fru talman! Vi moderater tror på och värnar de fyra friheterna i EU: fri rörlighet för varor, för tjänster, för människor och för kapital. När riksdagen fällde regeringens förslag till övergångsregler räddade vi den fria rörligheten för människor. Nu är det hög tid att rycka ut och försvara den fria rörligheten för tjänster. Den skräckpropaganda som nu sprids kring detta direktiv är minst lika osaklig som de skräckbilder som för ett tag sedan spreds på gator och torg om att det skulle komma hit många tusen lata östeuropéer och försörja sig på våra bidragssystem.

Sex LO-förbund går i gång med en stor kampanj som lyder: "Flagga inte ut den svenska modellen! Stoppa EUs tjänstedirektiv."

Människor är inte kylskåp, säger arbetslivsministern, och syftar på att det är okej att konkurrera med varor men att det inte är okej att konkurrera med tjänster. Man tar sig för pannan.

Fru talman! Det så kallade tjänstedirektivet handlar om att skapa en verklig inre marknad för tjänster. Det handlar om att medlemsstaterna begränsar de administrativa bördorna, begränsar den överflödiga byråkratin och tar bort hinder och skapar möjligheter.

Fru talman! Det här är ett väldigt viktigt direktiv, som kan skapa välfärd och välstånd. De tjänster som omfattas av förslaget står för ungefär 50 % av all ekonomisk verksamhet inom EU. Det handlar om handel och

distribution, framför allt detaljhandel. Det handlar om bygg- och anläggningsverksamhet, inklusive tjänster såsom arkitekter. Det handlar om fritidsaktiviteter, det vill säga resebyråer, researrangörer och så vidare. Det handlar om IT-relaterade tjänster, om reklam, biluthyrning, arbetsförmedling, säkerhetstjänster, audiovisuella tjänster och vårdtjänster. Fru talman! Jag skulle kunna göra listan ännu mycket längre.

Det här är ett möjligheternas direktiv. Det här ger möjligheter för konsumenterna att få lägre priser. Det ger oss möjligheter till bättre fungerande konkurrens. Det minskar antalet monopol och oligopol. Det ger ett större tjänsteutbud. Det ger möjligheter till ökad tillväxt. Det ger stora möjligheter till ökade exportinkomster.

Alla vi som är frihandelsvänner, som är EU-vänner och som verkligen tror på de fyra friheterna borde, tycker jag, mycket mer i den debatt som kommer att föras det närmaste året om tjänstedirektivet se till möjligheterna. Låt oss inte bygga upp nya spöken! Låt oss inte använda den här typen av nyprotektionism som ett sätt att vinna röster i EU-valet den 13 juni!

Anf. 117 EVA FLYBORG (fp):

Fru talman! Jag ska uppehålla mig ett par minuter kring två väldigt viktiga frågor som vi debatterar här i dag, dels frihandeln i allmänhet, dels fri handel inom EU i synnerhet.

Fru talman! Världen behöver mer, och absolut inte mindre, frihandel. I dag råder en växande insikt om att fortsatt globalisering och ökad frihandel är avgörande för välfärdsutvecklingen i de flesta länder i världen. Om tillväxten i u-länderna ska kunna öka och om människorna där ska kunna ta sig ur den fattigdom de i dag lever i är interna reformer och framför allt ökade handelsmöjligheter helt avgörande.

Frihandeln har till exempel varit en avgörande faktor för den svenska välfärdsutvecklingen sedan 1870-talet. Hade inte Sverige haft möjligheter att handla med omvärlden under vår industrialiseringsprocess hade vi inte uppnått det välstånd vi har i dag.

Ökad frihandel är nödvändig för ekonomisk tillväxt, och tillväxt i sin tur är ett villkor för fattigdomsbekämpning på sikt. De internationella handelsfrågorna är därför av avgörande betydelse för kampen mot fattigdom och långt viktigare, fru talman, än allt bistånd sammantaget.

Målet för WTO-avtalen är att höja levnadsstandarden i medlemsländerna, säkerställa full sysselsättning, öka realinkomsterna och efterfrågan och öka produktionen och handeln. Men om det här ska bli möjligt måste Sverige även fortsättningsvis delta mycket aktivt i arbetet med att förbättra det multilaterala handelssystemet och samtidigt stärka förtroendet för det såväl hos handelspartner som hos allmänheten. Här tycker jag ändå att vi har en ganska bra samsyn inom näringsutskottet och i Sveriges riksdag.

Fru talman! Ganska nyligen havererade WTO:s så kallade utvecklingsrunda i mötet i Cancún. Det här är ett mycket allvarligt bakslag när det gäller ansträngningarna att liberalisera världshandeln, och det är särskilt ett bakslag när det gäller hoppet om ett genombrott beträffande de varugrupper som är särskilt viktiga för att u-länderna ska få tillträde på EU-marknaden. Här bär EU, USA och Japan, tycker jag, ett mycket stort ansvar.

Prot. 2003/04:110
6 maj

*Vissa utrikeshandels-
politiska frågor*

Samtidigt visar ändå u-länderna en aldrig tidigare skådad kraft och sammanhållning. Det är möjligt att det här gynnar u-ländernas intressen på längre sikt, trots allt, men det är till priset av förluster under minst två, tre år, kanske längre.

En annan mycket allvarlig effekt av det här kan bli att WTO-systemets globala karaktär bryts ned, fragmenteras och ersätts av en mängd bilaterala handelsavtal av mer eller mindre nykolonial karaktär. De här bilaterala avtalen är alltså problematiska utifrån WTO-synpunkt men även på annat sätt. Genom EU:s handelsavtal med länderna i tredje världen har handelshinder avskaffats för många varor men knappast för de varukategorier som är viktigast för utvecklingsländerna.

Även bortsett från den viktigaste aspekten att förekomsten av många regionala frihandelsarrangemang tenderar att underminera det globala handelssystemet är alla dessa preferensavtal som EU har ofta mycket krångliga och svåra att administrera i exportländerna men också inom EU självt.

EU:s protektionism på jordbruksområdet gör det omöjligt för hundratal miljoner människor att höja sin levnadsstandard genom export till EU till exempel. I en rapport från Världsbanken från hösten 2003 betonas att sänkta jordbrukssubventioner och tullar skulle kunna lyfta drygt 140 miljoner människor ur fattigdom och hopplöshet. Det motsvarar nästan hela Nordafrikas folkmängd.

Fru talman! Jag ska ge ett jämförelsetal. EU betalar mer än sex gånger mer i jordbrukssubventioner än vad EU ger i bistånd. Det är siffror som det tål att tänkas på.

Fru talman! En verklig avreglering av EU:s jordbrukspolitik måste någon gång påbörjas, och ju förr desto bättre. Frihandeln måste öka. Sverige måste inom EU än mer intensivt driva på för att den inre marknaden ska öppnas för u-ländernas produkter. Vi i Folkpartiet anser att Sverige ska verka för ett borttagande av tullar, subventioner och kvoter senast år 2015. Om andra länder gör liknande medgivanden som Sverige i frihandelsvänlig riktning skulle det innebära en kraftfull stimulans av de fattigaste ländernas tillväxtmöjligheter.

Fru talman! Vi liberaler menar att samarbetet inom EU utgör en mycket viktig grund för Sveriges fortsatta ekonomiska utveckling och välfärd. Nationsgränserna betyder i dag allt mindre, och internationellt samarbete är avgörande för våra möjligheter att bygga ett ekonomiskt uthålligt och välmående samhälle.

Den inre marknaden och den ekonomiska integrationen utgör på flera sätt grunden och startpunkten för EU-samarbetet. Skattepolitiken utgör en viktig del i den ekonomiska politiken och när det gäller att finansiera offentliga utgifter.

Vi vill dock lyfta fram ett mycket viktigt undantag. Vi tror att det är nödvändigt att införa gemensamma miniminivåer för miljöavgifter för att komma åt gränsöverskridande miljöförstöring. Av samma motiv som vi vill använda oss av majoritetsbeslut för regler i syfte att komma åt andra gränsöverskridande problem kan man behöva ekonomiska styrmedel i form av miljöavgifter. Andra gränsöverskridande problem är vi väl medvetna om, till exempel kriminalitet, brottslighet.

Fru talman! EU:s medlemsländer har beslutat att med hjälp av mätbara kriterier, så kallad *benchmarking*, göra regelbundna uppföljningar

av det nationella arbetet inom social- och arbetsmarknadspolitiken, och vi tror att det är en bättre väg att gå än att i detalj lagstifta om en enda europeisk politik.

Länderna har mycket att lära av varandra, och vi liberaler är emot en uppifrånkommande likriktning av till exempel grundskola, barnbidrag, dagisavgifter och föräldraledighet. Frågor av den karaktären ska inte tillhöra EU:s uppgifter. Här bör i stället närhetsprincipen tillämpas så långt det är möjligt. Det blir då rätt nivå för att utkräva ansvar.

Fru talman! Jag slutar där och vill också ställa mig bakom och yrka bifall till reservation nr 6.

Anf. 118 LARS LINDÉN (kd):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 5.

Rubriken för den här debatten är *Vissa utrikeshandelspolitiska frågor*, och jag vill påstå att handelspolitiken är mycket viktigare än både bistånd och skuldavskrivning för att skapa en positiv utveckling i världens fattigaste länder.

Den globala frihandeln är bra för de flesta länder, men för de allra fattigaste länderna har inte handeln förbättrats utan snarare blivit sämre. Här måste vi i Sverige, i EU och i WTO-sammanhang se till att hjälpa de här länderna att få mer sjysta villkor. Nu är det som att släppa upp en treåring i boxningsringen för att boxas mot en fullvuxen proffsboxare i vissa sammanhang. Dessutom är EU:s tullmurar på vissa varor från länder i syd och subventionerade jordbruksprodukter från EU som dumpas i tredje världen exempel på det rakt motsatta mot rättvis handel.

Det finns på vår jord över en miljard människor som varje dag tvingas leva i dödens förgårdar. Det är de, som Per Bill påminde om, som lever på under en dollar per dag och nästan aldrig kan känna sig mätta och som sällan har tillgång till bra vatten. Om vi bara räknar barnen finner vi att det är 25 000 barn i de här grupperna som dör varje dygn i brist på mat, rent vatten och enkla mediciner.

Att lösa den här katastrofala situationen för 1 000 miljoner människor borde utan jämförelse vara den största utmaningen för oss politiker. Men här blir det så lätt bara prat och alldeles för lite handling. Vi har här i riksdagen, den 16 december i fjol, ställt oss bakom Sveriges nya politik för global utveckling. Målbeskrivningen utgår där bland annat från FN:s millenniemål. Tillsammans med alla andra länder i FN har vi enats om en gemensam dagordning för global utveckling. Där sägs att vi fram till år 2015 ska halvera det antal människor som hungrar och svälter. I en av de åtta punkterna i detta FN:s millenniemål sägs det att vi, framför allt för de minst utvecklade länderna, ska utveckla ett öppet, rättvist och icke-diskriminerande handelssystem. Rättvis handel, icke-diskriminerande handel, är alltså enligt FN en av de viktigaste nycklarna för att halvera svälten och fattigdomen i världen.

Som vi kristdemokrater säger i vår reservation nr 5 är det önskvärt att regeringen verkar för en fortsatt satsning på att fler av de företag som finns på den svenska marknaden ska ta ett större socialt och etiskt ansvar. Det behövs i Sverige och i hela EU etiska koder för handel och företagande om vi ska skapa en global positiv utveckling för alla på vår jord.

Vi politiker kan ju inte bestämma över konsumenternas val av produkter, men vi kan genom opinionsbildning göra en hel del för att få

Prot. 2003/04:110
6 maj

*Vissa utrikeshandels-
politiska frågor*

Sveriges konsumenter att välja varor som tillhör kategorin ”rättvis handel” och därmed närma oss FN:s millenniemål. Vi kan också gå före med gott exempel och själva, privat och i våra organisationer, välja produkter som är rättvisemärkta.

Här i riksdagen beslutade vi i 2004 års budget att stödja den svenska rättvisemärkningsorganisationen med 1,6 miljoner per år, tre år framåt. Det var ett mycket viktigt och positivt beslut. Det betyder att vi framöver kommer att få se många informationskampanjer från Rättvisemärkt, kampanjer som ska upplysa oss svenska konsumenter om att vi kan förbättra världen genom de val vi gör i affären varje dag.

Det är alltså inte bara i valet vart fjärde år eller vart sjätte år, i vallokalen, som vi påverkar utvecklingen i världen. Om vi som konsumenter exempelvis väljer ett paket rättvisemärkt kaffe och är redo att betala lite mer för det kan vi, genom rättvisemärket på paketet, känna oss säkra på att kaffebonden som odlat kaffet har fått sjyst betalt och inte behövt nyttja barnarbete för att överleva.

I en enkätundersökning nyligen bland 16–36-åringar sade 75 % att de var beredda att betala mer för rättvisemärkta varor om de var säkra på att det skapade bättre levnadsstandard för småproducenterna i tredje världen. Det är mycket hoppfullt inför framtiden. De flesta stora folkrörelser, LO, Svenska kyrkan, Röda Korset, TCO, Diakonia, Caritas, Forum Syd, Kooperation utan gränser med flera är medlemmar i Rättvisemärkt. Speciellt LO och Svenska kyrkan har satsat mycket pengar på att göra Rättvisemärkt känt under de senaste tio åren. Det är hedervärda insatser.

Inför den kampanj som Rättvisemärkt under några veckor startar under rubriken Rättvisemärkt på jobbet har jag i dag lämnat in en skrivelse till riksdagsstyrelsen där jag föreslår att vi visar att vi i riksdagen inte bara hjälper Rättvisemärkt att finansiera den här typen av kampanjer utan att vi också lyssnar till budskapet och går till handling. Jag är övertygad om att de kloka representanterna vi har i riksdagsstyrelsen beslutar att vi ska ha rättvisemärkt kaffe och te också på vårt jobb, i riksdagen. Ett snabbt positivt beslut i den riktningen skulle betyda väldigt mycket i starten för den här kampanjen och vara ett efterföljansvärt exempel för andra arbetsplatser i Sverige.

Nog har vi ledamöter råd att betala några tioöringar extra per kopp kaffe när vi vet att det kommer att hjälpa många kaffebönder och deras familjer till ett bättre liv, hjälpa dem ur svält, hjälpa dem att få råd med skola för barnen och så vidare. Det skulle handla om ett femtontal familjer som vi skulle lyfta ur fattigdom bara genom den mängd kaffe som vi konsumerar i det här huset. 15 familjer – det handlar om många människor. Kan ni se dem stå här framför oss om någon månad? 15 familjer, 30 vuxna, 60–70 barn kanske, 100 människor som står här och tackar för att vi äntligen ger dem sjyst betalt för det jobb de gör. Nu behöver de inte längre något bistånd. Nu kan de leva på inkomsterna av sitt jobb, just de här. Om alla partikanslier och Regeringskansliet också följde riksdagens goda exempel kunde det bli en rivstart på kampanjen Rättvisemärkt på jobbet.

Vi svenskar är nästan sämst i Europa på att handla rättvisemärkta varor i dag. Det är bara Luxemburg och Irland som är sämre. Nog är det lite märkligt att vi politiker och konsumenter inte kraftigare reagerar på att det i handeln finns varor som uppenbarligen inte kan tillhöra kategorin

Rättvis Handel. Ibland blir det reaktioner. Vi minns när Ikea anklagades för att sälja mattor som det visade sig att barn hade vävt. Konsumenternas starka signaler den gången gjorde att Ikea genast reagerade och avslutade den försäljningen. Det finns andra exempel på hur andra företag utifrån konsumentreaktioner förbättrar sitt etiska och sociala agerande på marknaden.

Vi återgår till kaffet. Problemet för 50 fattiga länder i världen är att de är nästan helt beroende av tre exportprodukter, kaffe, te och kakao. Stora multinationella bolag köper upp stora delar av deras skördar till priser som ibland knappt räcker till böndernas kostnader. 20 miljoner kaffeodlande familjer i Afrika, Latinamerika och Asien dras i dag allt djupare ned i fattigdom. Det är på grund av en tidigare aldrig skådad dumpning av råvarupriset på kaffe. Kraft Foods som äger Gevalia, Nestlé som äger Zoégas och ytterligare två stora världskoncerner kontrollerar största delen av den här marknaden. De avgör själva vad kaffebönderna ska få betalt för sitt arbete.

Valet de gör är inte precis Rättvis Handel. Man väljer att ta ut större och större vinstmarginaler på kaffet genom att bland annat låta småodlarna på botten av kedjan få mindre och mindre betalt. För tio år sedan var priset på råkaffe 20 kr kilot. I dag är det 10 kr kilot. De senaste tre åren har kaffebönderna förlorat över 80 miljarder kronor på den här prisdumpningen. Jämför det med att vi satsar 20 miljarder per år i bistånd. Då förstår man storleksordningen på de skador som denna lilla del av världshandeln åstadkommer som handlar om kaffe när man inte tar sociala och etiska hänsyn.

Vi gläds i dag åt att det finns gamla svenska kafferosterier som nu börjar ta större etiskt och socialt ansvar och börjar sälja rättvisemärkt kaffe. Jag tänker på Löfbergs lila, och för bara 14 dagar sedan kom Arvid Nordquist med i rättviselaget. Det finns nu ett tiotal kaffesorter i Sverige som är rättvisemärkta.

Vi kristdemokrater, fru talman, vill påpeka möjligheterna att påverka den globala rättvisan. De har väl aldrig varit så stora som nu. Det handlar framför allt om, för var och en av oss, att vägra stödja ett system som utnyttjar människor. Så länge vi som västvärldens konsumenter fortsätter att kräva billiga varor men inte rättvisa löner och arbetsförhållanden, så länge kommer slaveriet och svälten att fortsätta för var femte människa på vår jord.

Anf. 119 GUNILLA WAHLÉN (v):

Fru talman! Det här dokumentet, *Sveriges politik för global utveckling*, innebär en ny inriktning av svensk utrikespolitik. Man säger att målet för den samlade politiken för global utveckling ska vara att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Den nya politiken ska vara samstämmig. Alla politikområden ska sträva mot samma mål. Det gäller även den svenska handelspolitiken.

Politiken ska präglas av ett rättighetsperspektiv, vilket innebär att alla människors rättigheter ska utgöra grund för de åtgärder som vidtas för en rättvis och hållbar utveckling. Demokrati, jämställdhet och barnens rättigheter lyfts särskilt fram.

Svensk handelspolitik har under senare år uppmärksammat behovet av ett utvecklingsperspektiv på handelspolitiken. Det nuvarande regel-

Prot. 2003/04:110
6 maj

*Vissa utrikeshandels-
politiska frågor*

verket i WTO, EU:s handelspolitik och tidigare svenska handelspositioner är inte utformade enligt rättighetsperspektiv eller utifrån de fattigas perspektiv. De nya angreppssätten i den svenska utrikeshandelspolitiken kräver reflexion och omprövning som kommer att ta viss tid och ansträngning.

Det finns en tydlig vilja hos riksdag och regering att öka betoningen av mänskliga rättigheter i handelspolitiken. Det är viktigt att arbetet kring att försöka formulera ett rättighetsperspektiv på handelspolitiken utgår från konventionen om mänskliga rättigheter, att de är odelbara, att såväl de politiska och medborgerliga som de ekonomiska, kulturella och sociala rättigheterna är jämbördiga. Detta synsätt kommer att innebära en ökad spänning mellan EU:s handels- och jordbrukspolitik och Sveriges positioner.

Kommerskollegiums rapport *Konsekvenser för u-länderna av WTO-avtalen* är ett väl genomarbetat och innehållsrikt dokument som innehåller flera värdefulla bedömningar och analyser. Men rapporten kan bara användas som ett deldokument. Befintliga utvärderingar och analyser av GATS riktlinjer ur ett rättvis- och u-landsperspektiv med exempelvis konsekvensanalyser för befolkningen i fattiga länder med små ekonomier är otillfredsställande. Det är brist på statistik från flera länder. Många länder har inte ekonomisk eller annan förmåga att tillgodogöra sig de undantag som ska gynna dem.

De så kallade u-länderna har helt olika produktion av varor och tjänster. En del är utpräglade jordbruksländer, andra har mineraltillgångar eller producerar varor inom textilindustrin. Det innebär att de har helt olika behov av import och export. Det innebär att vissa avtal och regler kan vara positiva inom vissa områden men katastrofala inom andra.

Konsekvensanalyser ur ett kvinno- och barnperspektiv saknas nästan helt i rapporten. Biståndsfinansiering till resurssvaga länder för forskning och metodutveckling för att ta fram relevant statistik kan vara en väg att öka kunskapen.

Ökad öppenhet, förstärkt demokrati i WTO samt ökat inflytande för den svenska riksdagen i svenskt handelspolitiskt handlande är nödvändigt. Frågor som rör ökad öppenhet och demokrati har flera infallsvinklar. Det handlar dels om brister i och avsaknad av demokratiska regler i själva WTO-förhandlingarna. Det handlar om onödigt hög grad av sekretess i WTO. Det berör även behov av att öka parlamentets inflytande i beslutsprocesserna. Eftersom WTO:s avtal är så centrala för nationella beslut kring oerhört viktiga frågor som livsmedelssäkerhet, basservice, miljö och möjlighet att bedriva utvecklingspolitik är det av yttersta vikt att det demokratiska underskottet i WTO åtgärdas.

En regelbunden samlad rapportering kring svensk politik i EU och i WTO är angeläget för att öka riksdagens inflytande och möjlighet till insyn när det gäller svensk handelspolitik.

Fru talman! De nuvarande internationella handelsavtalen återspeglar främst den utvecklade världens prioriteringar och är inriktade på ekonomisk tillväxt. Problematiken att vissa länder kan försöka vinna konkurrensfördelar genom att ha en obefintlig eller dålig lagstiftning för miljöskydd och arbetarskydd har inte uppmärksamats tillräckligt.

Det så kallade TRIPS-avtalet hotar i sin nuvarande utformning livsmedelssäkerheten och tillgången på mediciner i fattiga länder. Länder

som inte själva har en läkemedelsindustri kan ges tvångslicenser för att importera billiga mediciner bara under mycket särskilda förhållanden.

Huvuddelen av världens fattiga bor på landet och är beroende av det lokala jordbruket för att få mat för dagen. Småböndernas rättigheter att fritt använda delar av skörden till utsäde hotas genom att företag som har tagit patent på växter kräver ersättning för nytt utsäde. De undantag som TRIPS tillåter är svåra att få och det alternativ som utpekats är inte nog anpassat till de små jordbrukarnas förhållanden. Majoriteten av dem som brukar jorden, föder upp husdjur och säljer frukt och grönsaker är kvinnor. Det är deras enda inkomst för att försörja barnen, skaffa mediciner och söka hälso- och sjukvård.

Sverige bör verka för att WTO-avtalen uttryckligen slår fast att utvecklingsländerna får möjlighet att skydda sin inhemska produktion av baslivsmedel för att kunna garantera nationell livsmedelssäkerhet.

Då det gäller frågan om svenska exportkrediter och regler för dessa finns en uttalad miljöpolicy, men den är inte heltäckande. Alla beslut bör obligatoriskt föregås av miljöprövning. Reglerna bör ses över och förändras så att offentlig kredit- och garantigivning enbart ges till företag som följer grundläggande regler för arbetsrätt, barnkonventionen och mänskliga rättigheter.

Fru talman! Tjänstehandelsavtalet är behäftat med stora brister. Det är ytterst oroande att avtalet vilar på en bred och tolkningsbar definition av begreppet tjänster, vilket gör att det kan bli nödvändigt att följa avtalets regelverk även när det gäller grundläggande tjänster som vattenförsörjning, sjukvård eller utbildning. Särskilt bör nämnas att privatiserad vattenförsörjning har lett till stora problem i fattiga länder.

Vår ståndpunkt är att varje medlemsland självt måste kunna bestämma såväl innehåll och omfattning av de offentliga tjänsterna som de regler som gäller för tillhandahållandet av dem. Enligt vår uppfattning bör den offentliga sektorn över huvud taget inte omfattas av GATS.

Drivkrafterna bakom GATS är att inom tjänsteområdet skapa en global fri marknad av samma karaktär som EU:s inre marknad. Alkoholfrågorna berörs på flera sätt. Viktigast är sektorerna distribution och marknadsföring. GATS lägger ingen vikt vid folkhälsoaspekter utan betraktar alkohol som vilken vara som helst. Man ser med samma ögon på försäljning av stål, kläder och sprit.

Det är uppenbart att Sverige genom att förena sig med övriga EU-länder i kraven på åtaganden inom distributionssektorn driver en principiellt och moraliskt oacceptabel politik. Regeringen försöker upprätthålla försvaret av de alkoholpolitiska restriktionerna inom Sverige, men kräver att sådana restriktioner ska tas bort i många andra länder. Det är för övrigt samma situation som råder inom vattensektorn i de pågående GATS-förhandlingarna. Regeringen vill inte tillämpa marknadsprinciper inom vattendistributionen i Sverige – det är ju bra – men ställer sig bakom EU:s krav på liberalisering i 72 andra WTO-länder.

Alkohol, läkemedel och vatten kan inte betraktas som vilka handelsvaror som helst. Ett sådant synsätt får förödande hälsomässiga och sociala konsekvenser. Dessa tjänster hör därför inte hemma i multilateralt handelsavtal eftersom de är avgörande för att minimera barnadödlighet, utrota vissa sjukdomar, öka livslängden och därmed minska fattigdom hos världens befolkning.

Prot. 2003/04:110
6 maj

*Vissa utrikeshandels-
politiska frågor*

Fru talman! Detta betänkande, *Vissa utrikeshandelspolitiska frågor*, omfattar ett mycket komplext område. Det är en rik källa för att förstå frågornas vikt och dess betydelse för hållbar tillväxt i världsekonomin. Det gäller handelsförbindelser, protektionism, rika och fattiga länders tillgång till tjänster och varor. Det handlar om hur man kan skapa sysselsättning, välstånd, tillgång till mat, vatten och mediciner ur ett rättviseperspektiv.

Jag har i mitt anförande berört några viktiga frågor och har naturligtvis inte kunnat ta upp alla viktiga synpunkter och ställningstaganden.

Jag står givetvis bakom Vänsterpartiets reservationer men yrkar i detta sammanhang bifall till reservationerna 3 och 4.

Anf. 120 HÅKAN LARSSON (c):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation nr 7.

När man läser det här betänkandet kan man konstatera att enigheten är stor när det gäller att vi från svensk sida ska fortsätta att arbeta för en väl fungerande frihandel med stabila och rättvisa spelregler. Vi är överens om att det i högsta grad är ett svenskt intresse att värna om frihandel i princip, eftersom det är en stark välståndsskapande kraft för såväl de utvecklade länderna som för världens fattigaste länder. Men ännu återstår mycket att göra på det här området.

Målsättningen måste vara att få till stånd spelregler som gäller för alla. Därför är det viktigt att WTO-förhandlingarna återupptas så snart som möjligt. Man kan då hoppas att WTO har lärt sig något av tidigare misslyckanden. Det är till exempel viktigt att understryka vikten av ökad öppenhet i förhandlingarna och att alla länder ges möjlighet att delta i möten och förhandlingar. Det är vi också överens om i betänkandet. Likaså är det viktigt med en omfattande dialog med partier, folkrörelser och sociala rörelser i såväl de rika som de fattiga länderna.

Bilateralt och regionalt handelssamarbete har ofta ett stort värde och kan ge nya marknadsöppningar men, som Kommerskollegium påpekar i den rapport som nämndes tidigare finns det risk att det ökande inslaget av regionala och bilaterala avtal innebär en försämring för de fattigaste länderna i världen. Därför är det svenska initiativet att tillsätta en särskild ombudsman, en särskild kontaktpunkt, för att hjälpa exportörer i fattiga länder att komma in på Sveriges och EU:s marknad med sina produkter både viktigt och intressant. Det finns många regler och krav som måste uppfyllas och som exportörerna, som själva ofta varken har tid eller råd, behöver hjälp med. Det ska bli intressant att följa detta framöver.

Mycket arbete återstår alltså innan vi har fått en väl fungerande världshandel på rättvisa villkor. Det gäller, som har sagts här tidigare, inte minst på jordbruksområdet. Det är viktigt att liberalisera även livsmedelshandeln, men det gäller att skapa ett regelverk som ger exempelvis familj jordbruket i såväl norra Sveriges inland som i Afrika möjligheter att leva och utvecklas och inte slås ut av ett industriellt plantagejordbruk, vilket det finns risk för om man har fel regelverk. Därför kan inte handel med mat hanteras på samma sätt som handel med industrivaror. När det gäller jordbruk måste hänsyn även tas till livsmedelssäkerhet, livsmedelskvalitet, miljö och jordbrukets inverkan på kulturlandskapet och landsbygdsutvecklingen. En politik som slår ut det europeiska

familjejordbruket är inget att eftersträva. Det skulle få stora negativa samhällsekonomiska, sociala och kulturella konsekvenser.

Den allvarligaste delen av dagens subventioner är exportsubventionerna. De rika länderna dumpar sitt livsmedelsöverskott till de fattiga länderna. För detta har EU – och därigenom även Sverige – och USA ett mycket stort ansvar.

Det är positivt att Afrikas jordbruksexport nu uppenbarligen ökar och att 65 % av denna export går till EU, men volymen är fortfarande väldigt liten. Det håller inte att som EU gör i dag stödja etablerandet av tomatodlingar i Västafrika och samtidigt slå undan benen på dessa odlare genom att dumpa tomatkonserver på deras marknad till mycket låga priser. Med hjälp av subventionerat överskottsvete har EU och USA lyckats få stadsbefolkningen i afrikanska länder som Kenya och Etiopien att äta vetebröd i stället för bröd gjort på inhemska sädesslag. Det är bara ett par exempel på det system som leder till orättvisa i vår värld. Nog behöver handeln ses över och ske utifrån ett mer rättvist regelverk på alla områden.

Jag vill också något kommentera TRIPS-avtalet. Här finns en hel del oklarheter, men jag vill understryka det som utskottet skriver om små jordbrukares traditionella rättigheter att fritt få använda utsäde. Patenträttigheter och växtförädlarskydd får inte inskränka rätten för bonden i de fattiga u-länderna att spara, återanvända, byta och sälja utsäde. Därför är det viktigt att Sverige och EU kräver ett tydligt undantag på det här området och att det slås fast av WTO.

Handeln med tjänster är en annan fråga som säkerligen kommer att diskuteras mycket framöver. Det är viktigt att få till stånd en väl fungerande tjänstehandel såväl globalt som inom EU. Men jag tror att det är viktigt, som utskottet säger, att det måste vara varje land som avgör gränsdragningen mellan privata och offentliga tjänster och att man tar beslut i varje land om vilka som ska utsättas för denna konkurrens.

När det gäller exportkreditfrågorna står jag och Centerpartiet alltså bakom en reservation där vi bland annat kräver en obligatorisk miljöprövning som ska föregå alla beslut om statliga exportkrediter. Det är viktigt att svenska investeringar i u-länderna inte får negativa miljöeffekter. Likaså är det viktigt att företag som får statliga exportkrediter följer grundläggande regler när det gäller arbetsrätt och mänskliga rättigheter. Sverige ska uppträda som ett föregångsland ute i världen.

Till slut vill jag ge Lars Lindén en liten applåd för hans personliga engagemang för rättvisemärkta varor. Jag tror att politiska beslut är oerhört viktiga, men vi kan också göra mycket för en rättvisare värld som enskilda konsumenter.

Anf. 121 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! En modell passar inte alla. Rättvisa spelregler som ger u-länderna utrymme att själva välja strategi utifrån sina förutsättningar och som gynnar hänsynstagande till miljön utgör en central faktor för fattiga länders möjlighet till en positiv utveckling.

De internationella handelsfrågorna är därför till och med viktigare än biståndet för att bekämpa fattigdom. Handel kan vara en oerhört mäktig kraft som bidrar till fattiga länders utveckling genom ökade exportinkomster och arbetstillfällen.

Prot. 2003/04:110
6 maj

*Vissa utrikeshandels-
politiska frågor*

Men handel kan också leda till ökad fattigdom, upprätthållande av orättvisa maktstrukturer eller rovdrift på både människor och miljö. Det är därför viktigt att skilja på medel och mål.

Ökad handel eller friare handel är inte mål i sig men kan vara ett viktigt medel. Avgörande är på vilka villkor som handeln sker och vilka effekter den får.

Det är viktigt att de internationella handelsrelaterade frågorna löses så att en hållbar utveckling främjas. Handelsreglerna bör utformas så att de i första hand gynnar fattiga länder och folkgrupper. Så är det inte i dag.

Därför har folkrörelser världen över ifrågasatt de regler som i dag styr världshandeln och bland annat ställt krav på utvärderingar av handelsreglernas effekt på u-ländernas utveckling och om de bidrar till eller motverkar möjligheterna att uppfylla FN:s millennieutvecklingsmål.

Sverige har en ny politik för global utveckling. I den ingår även handelspolitiken. Också handelspolitiken är därför en viktig del i att FN:s millenniemål uppfylls.

En gemensam utgångspunkt för Sveriges politik är de mänskliga rättigheterna – politiska, sociala, ekonomiska och kulturella – så som de beskrivs i FN:s deklarationer. Och målet är en hållbar global utveckling. Med detta avses enligt FN:s kommission för miljö och utveckling ”en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra förutsättningarna för kommande generationer att tillfredsställa sina behov.”

FN-kommissionen betonar att särskilt de grundläggande behoven för världens fattiga måste ges allra högsta prioritet.

En hållbar utveckling innebär inte bara en långsiktig hushållning med naturresurser utan också demokratiska system med hög delaktighet, respekt för mänskliga rättigheter och en rättvis fördelning av tillgångar, så att alla människor både i dag och i morgon tillförsäkras möjligheter att få sina grundläggande behov tillfredsställda. Mat och vatten är inte bara handelsvaror utan också mänskliga rättigheter.

Därför är det ett problem att handelsregelverket inte underordnas regelverken för FN:s konventioner om mänskliga rättigheter och miljöskydd. Inom WTO har avvecklingen av handelshinder blivit ett mål i sig, och hänsyn till de effekter som detta får för miljön eller för de fattigas utvecklingsmöjligheter har fått en underordnad betydelse.

Det saknas ännu genomgripande utvärderingar av vilka konsekvenser WTO:s regelverk fått för fattiga och marginaliserade grupper, för miljö, för utveckling, för mänskliga rättigheter och så vidare. Kommerskollegiums utredning redovisade tyvärr bara effekterna på u-ländernas handel, inte på deras utveckling.

Om hållbar utveckling ska bli ett reellt mål för de globala regelverken måste de multilaterala överenskommelserna om miljö, jämställdhet, utveckling, hälsa, arbete och mänskliga rättigheter i ett första steg överordnas WTO-reglerna.

Det är handelsreglerna som måste anpassas och inte tvärtom. Endast så kan inriktningen i WTO:s inledningstext, att handelsreglerna ska bidra till en hållbar utveckling, bli verklighet.

Miljöpartiet menar att de obalanser till u-ländernas nackdel som finns i nuvarande avtal behöver ändras. Och vi menar att det ska göras gratis. För detta krävs en stor portion politiskt mod, att regeringarna i nord sätter

de fattiga ländernas intressen före de inhemska särintressen som gynnas av dagens spelregler.

WTO bör inte starta nya förhandlingar inom de så kallade Singapore-frågorna, i synnerhet inte förhandlingar om ett nytt investeringsavtal som enbart skulle gynna multinationella storföretag. Ska den nuvarande WTO-rundan leva upp till sin ambition att vara en utvecklingsrunda måste konkreta framsteg kunna visas upp där u-länderna har haft en reell möjlighet att påverka förhandlingarna och där resultatet är något som gynnar fattiga länders och folkgruppers intressen.

Sverige har inte längre någon egen handelspolitik eftersom det är en exklusiv kompetens för EU. Men Sverige bör inom EU motsätta sig att förhandlingsmandatet utvidgas.

Sverige bör inom EU särskilt motverka att orättmätiga krav ställs på u-länder när det gäller marknadstillträde inom vattensektorn. Alla länder måste självklart få avgöra hur stor den offentliga sektorn ska vara och vilka områden som ska räknas dit. Det ska inte finnas några begränsningar i medlemsländernas rätt till inhemsk reglering. Varje medlemsland måste självt kunna bestämma innehåll och omfattning av de offentliga tjänsterna. De måste också bestämma vilka regler som ska gälla för att tillhandahålla dem. Enligt vår uppfattning bör den offentliga sektorn över huvud taget inte omfattas av tjänstehandelsavtalet GATS. Avtalet måste omförhandlas för att u-länderna ska få handlingsutrymme. De tvingande reglerna om ökad liberalisering bör tas bort, och det bör införas reella möjligheter att ånga sig och göra begränsningar i tidigare åtaganden om det skulle visa sig nödvändigt.

Riksdagen och de svenska folkrörelserna är mycket intresserade av hur Sverige förhandlar inom EU. Öppenheten bör öka. Det här är inte bara en fråga för oss i näringsutskottet, för regeringen och för tjänstemännen på Utrikesdepartementet. Jag ser fram emot årliga skrivelser från regeringen så att vi kan debattera handelsfrågorna som en del av Sveriges nya politik för global utveckling med målet att FN:s millennieutvecklingsmål och målet om en global hållbar utveckling ska uppnås.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3, men jag står bakom även Miljöpartiets övriga reservationer.

Anf. 122 MARIE GRANLUND (s):

Fru talman! Sverige har en lång tradition av att värna frihandelns principer och bekämpa alla protektionistiska inslag. För ett litet land som vårt med ett stort utrikeshandelsberoende har detta varit, och det kommer det också att vara, en oerhört viktig förutsättning för vårt välstånd.

Frihandel är likaså en avgörande drivkraft för den globala ekonomiska utvecklingen, inte minst i tredje världen. Om världens handelshinder minskade med en tredjedel skulle FN:s millennieutvecklingsmål kunna uppnås.

En miljard människor lever i fattigdom. Om Afrika, Östasien, Sydamerika och Latinamerika ökade sin andel av världsexporten med 1 % skulle det kunna lyfta 128 miljoner människor ur fattigdom.

Alla konsumenter, både enskilda och företag, gynnas av de positiva effekterna av lägre priser, större utbud av varor och tjänster samt bättre kvalitet.

Prot. 2003/04:110
6 maj

*Vissa utrikeshandels-
politiska frågor*

Vidare innebär frihandel snabb spridning av information, vilket kan bidra till en omvandling av slutna samhällen till en större öppenhet mot omvärlden.

Men för att åstadkomma detta måste vi ha lagar och regler, och vi måste ha institutioner. Därför är WTO, trots sina brister, ett oerhört viktigt verktyg. Det visar också alla de länder som ville vara med i WTO. Utan Världshandelsorganisationen hade det varit den starke som hade styrt. De multinationella företagen hade kunnat göra precis som de ville.

Det räcker dock inte att göra världen rikare, utan den måste också bli mer rättvis. Vi måste utjämna skillnaderna mellan den rika och den fattiga världen. Precis som vi socialdemokrater vill ha ett rättvist Sverige vill vi också ha en rättvis och jämlik värld. För att råda bot på obalanserna mellan fattiga och rika måste de fattiga självklart få mest.

Via biståndspolitik och en successivt förändrad handelspolitik inom EU verkar Sverige för att bidra till ökad tillväxt och en långsiktigt hållbar utveckling i u-länderna. Sverige har också sedan EU-inträdet arbetat för en avreglering av EU:s tullar och andra handelshinder. Den svenska ambitionen är att EU ska komma fram till en långsiktig och övergripande handelspolitisk målsättning som innebär global tullfrihet för industrivaror i de mest utvecklade länderna inom en tioårsperiod.

Vid WTO:s ministermöte i Doha år 2001 ställde sig också EU och övriga medlemsländer bakom inriktningen i den nya förhandlingsrundan om att åstadkomma en utveckling för framför allt de fattiga länderna. Tyvärr måste man konstatera att detta ännu inte fullt ut motsvarats i förhandlingsarbetet. Särskilt gäller det jordbruket, som är den enskilt viktigaste frågan för utvecklingsländerna. Vi får bara hoppas att förhandlingarna tar fart igen, för utan förhandlingar kan vi inte få ned jordbruksstödet. Utan förhandlingar kan vi inte göra världen mer rättvis.

Fru talman! Något som diskuteras mycket inom WTO är handeln med de privata tjänsterna och GATS. Det är viktigt att slå fast att en värld utan tjänstehandel är en fattigare värld. Det är viktigt att få till stånd väl fungerande avtal också kring tjänstehandeln, för det är en alltmer ökande handel.

GATS har emellertid väckt många känslor och farhågor, och det råder en hel del missuppfattningar som också Miljöpartiet och Vänsterpartiet här talat om. Jag vill därför understryka att GATS är ett regelverk för privata tjänster. Den offentliga sektorn omfattas inte av GATS, som alltså är ett regelverk för privata tjänster – ingenting annat. Offentliga tjänster berörs inte av avtalet. Det är upp till varje enskilt land att självt besluta vilka verksamheter man vill ha i offentlig drift och vilka verksamheter man vill ha i privat drift. Det är upp till varje land att göra sådana åtaganden.

Sverige är ett av de mest öppna länderna för tjänstehandel. Samtidigt är Sverige ett av de länder i världen som har den största offentliga sektorn. Det måste väl ändå visa att det faktiskt går att förena de här sakerna.

Vi socialdemokrater har velat införa en lag mot försäljning av akutsjukhus, något vi inte fick igenom därför att Miljöpartiet var emot. Vi vill värna den offentliga sektorn och har inte samma positiva syn som majoriteten i kammaren på friskolor, men vi har fått ge oss på den punkten också.

Detta visar att det handlar om privata tjänster, inte offentliga tjänster. Det är alltså upp till varje land att självt besluta hur verksamheter drivs.

Vad vi tycker är väldigt viktigt är att ha en fri marknad för sådant som gäller bank- och försäkringstjänster. Men vi avvisar bestämt handel med till exempel offentligt finansierade sjukhus eller med utbildning.

Att inte ha avtal som också gäller tjänsteföretag innebär att de stora multinationella företagen får fritt spelrum. Små länder som exempelvis Sverige och våra företag kommer att hamna i bakvatten och kommer inte att kunna ta sig fram på samma sätt.

GATS innebär helt enkelt att alla företag ska ha samma möjligheter. Jag kan inte förstå varför Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill gynna de multinationella företagen.

Vattendistributionen talas det också mycket om. Att GATS skulle leda till att länder privatiserar sin vattendistribution är inte sant. Det finns inte ett enda land som har privatiserat sin vattendistribution på grund av GATS. Däremot finns det regeringar som av olika skäl tycker att det ska göras. Det beklagar jag. Jag tycker att vattendistribution ska vara offentlig ägd. Men detta har, som sagt, ingenting med GATS att göra, vilket jag tycker att det är väldigt viktigt att föra fram.

Den oro som finns kring GATS, för en oro finns det verkligen, tror jag till stor del kan förklaras med att det har varit ett väldigt stort hemlighetsmakeri kring EU:s och även andra länders hantering av det här. Det är något som Sverige verkligen har tagit fasta på. Sverige driver på väldigt mycket för att det ska bli en ökad öppenhet och en ökad tydlighet.

Fru talman! En ny sak är att vi i vårt betänkande den här gången skriver om tjänstedirektivet. Självklart är det väldigt viktigt att diskutera detta. Precis som tjänstehandeln ökar globalt ökar den också inom EU. Det är klart att det är viktigt att även här ha lagar och regler som reglerar detta. Utan lagar och regler är det den starke som fritt får råda. Detta tycker vi alltså är viktigt.

Det finns sådana här lagar och regler i dag kring industrin – produktion och annat. Det gäller då varuproduktion, inte tjänstehandel. Detta tycker vi är viktigt. Nu tar man ett stort helhetsgrepp om det här. Kanske kan man ifrågasätta om det är bästa sättet att hantera detta.

Vi socialdemokrater känner en stor oro för vad det här tjänstehandelsdirektivet kan innebära. Vi kommer aldrig att medverka till att det går igenom om det innebär att vi inte kommer att kunna behålla de kollektivavtal vi i dag har. Vi kommer inte att gå med på det här om det innebär att allt ska konkurrensutsättas – det är vi emot. Vi kommer inte att gå med på det här om det innebär att konsumentskyddet åsidosätts. Det här är väldigt viktiga saker för oss.

Samtidigt som det behövs en ökad tjänstehandel och lagar och regler kring denna får det här inte äventyra saker som är väldigt viktiga för människorna. Vi sätter människorna före marknaden.

Fru talman! Allmänt sett skapar ytterligare liberaliseringar på handelsområdet förutsättningar för en effektivare resursanvändning. Samtidigt kan en ökad internationell handel som inte åtföljs av en ansvarsfull miljöpolitik ha negativa konsekvenser på miljön.

I Dohaförhandlingarna blev det ett genombrott för miljöfrågorna och den hållbara utvecklingen. För första gången ska WTO-länderna förhandla om hur handelsreglerna förhåller sig till internationella miljöavtal.

Prot. 2003/04:110
6 maj

*Vissa utrikeshandels-
politiska frågor*

Inget land ska hindras från att vidta åtgärder för att skydda människor, djur, växter eller miljö. Detta har ibland mötts med skepsis från utländernas sida – ibland finns det ett misstroende. Man tror att i-länderna använder miljön som förtäckt protektionism. På samma sätt är det med handel och arbetsvillkor. Sverige arbetar i dag för att det ska inrättas ett permanent gemensamt forum mellan WTO och ILO.

Man kan inte bortse från att det finns svårigheter att skilja mellan de länder som motiveras av en genuin önskan att de mänskliga rättigheterna respekteras och att vår miljö värnas och dem som använder sådana argument som täckmantel för protektionism. Sverige har här en viktig roll att spela genom vår långa tradition av internationellt arbete som inte har grundat sig på egen nytta.

Vi socialdemokrater anser att moral och etik också måste finnas med i handelsreglerna i den internationella handeln. Vi är inga doktrinära frihandelsentusiaster som skriker: "Lämna marknaden i fred!" Självklart måste alla avarter stävjas både i Sverige och i andra länder.

Fru talman! Vi socialdemokrater kommer att fortsätta att arbeta för en friare världshandel. Vi kommer att fortsätta att arbeta för ökad rättvisa och för minskad protektionism. Med detta yrkar jag avslag på motionerna och reservationerna samt yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 123 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Det var ett vackert tal om frihandel. I stora stycken skulle jag kunna hålla med. Jag tycker också att Marie Granlund på ett bra sätt avlivar myter om GATS och visar hur oro kan förvandlas till kunskap, och därmed försvinner oron.

Det vore roligt om Marie Granlund kunde göra detsamma när det gäller tjänstedirektivet. Jag tror att oron blåses upp inför EU-valet. Sedan kommer insikterna efter. Redan nu vet vi att det som Marie oroar sig för, till exempel kollektivavtalen och att kylskåp och människor inte är samma sak, är ogrundat. Experter har sagt att det går alldeles utmärkt att behålla kollektivavtalen i fortsättningen. Utstationeringsdirektivet är ett minimidirektiv, och Sverige kan ha strängare regler, och så vidare.

Varför skulle vi inte kunna försöka att skapa kunskap och inte oro kring tjänstedirektivet när vi så bra har klarat av att avliva myter kring GATS?

Anf. 124 MARIE GRANLUND (s) replik:

Fru talman! Det arbetet ska vi självklart påbörja. Vi i näringsutskottet ska verkligen arbeta med att ta reda på vad alla delar i tjänstedirektivet innebär. Men jag tror inte att det går att avfärda detta så lätt att det inte kommer att innebära några konsekvenser i den form direktivet finns i dag mot kollektivavtal, konsumentskydd och så vidare. Det är jättebra om det inte innebär något problem, men det finns många organisationer som uppfattar detta som ett reellt hot. Så länge det inte avfärdas kommer vi att jobba för att stoppa detta.

Anf. 125 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Jag hoppas att även den valrörelse vi nu går in i kommer att präglas av denna idé om att försöka skapa klarhet och inte oro.

Anf. 126 MARIE GRANLUND (s) replik:

Fru talman! Det hoppas jag också. Frågan kommer att vara en av de absolut viktigaste frågorna inför valet den 13 juni. Vi kommer självfallet att göra allt för att bringa klarhet i detta. Men så länge ingen kan säga att vi absolut kan behålla kollektivavtal, att vi kan behålla det konsumentskydd vi har och så vidare, kommer vi att strida för detta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Prot. 2003/04:110
6 maj

*Vissa utrikeshandels-
politiska frågor*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.04 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU18 Ändringar i sametingslagen, m.m.

Punkt 3 (Definition av begreppet same)

1. utskottet

2. res. (fp)

Votering:

252 för utskottet

38 för res.

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 47 m, 1 fp, 25 kd, 26 v, 17 c,
13 mp

För res.: 38 fp

Frånvarande: 21 s, 8 m, 9 fp, 8 kd, 4 v, 5 c, 4 mp

Andre vice talman Kerstin Heinemann (fp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU11 Vissa elmarknadsfrågor

Punkt 1 (Reformering av elmarknaden)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

277 för utskottet

13 för res. 1

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 47 m, 39 fp, 26 kd, 25 v, 17 c

För res. 1: 13 mp

Frånvarande: 21 s, 8 m, 9 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 2 (Elprissättningen)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

252 för utskottet

26 för res. 2

13 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 47 m, 39 fp, 26 kd, 17 c

För res. 2: 26 v

Avstod: 13 mp

Frånvarande: 21 s, 8 m, 9 fp, 7 kd, 4 v, 5 c, 4 mp

Punkt 3 (Byte av elleverantör)

1. utskottet

2. res. 3 (fp, m, kd)

Votering:

166 för utskottet

112 för res. 3

13 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 26 v, 17 c

För res. 3: 47 m, 39 fp, 26 kd

Avstod: 13 mp

Frånvarande: 21 s, 8 m, 9 fp, 7 kd, 4 v, 5 c, 4 mp

Punkt 7 (Energimyndighetens handläggningstider)

1. utskottet
2. res. 8 (fp, m, kd)

Votering:

180 för utskottet

111 för res. 8

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 1 m, 26 v, 17 c, 13 mp

För res. 8: 46 m, 39 fp, 26 kd

Frånvarande: 21 s, 8 m, 9 fp, 7 kd, 4 v, 5 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU12 Vissa utrikeshandelspolitiska frågor

Punkt 2 (WTO-frågor)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

277 för utskottet

13 för res. 1

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 47 m, 38 fp, 26 kd, 26 v, 17 c

För res. 1: 13 mp

Frånvarande: 21 s, 8 m, 10 fp, 7 kd, 4 v, 5 c, 4 mp

Punkt 4 (Avtal om handel med tjänster)

1. utskottet

2. res. 3 (mp, v)

Votering:

252 för utskottet

39 för res. 3

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 47 m, 39 fp, 26 kd, 17 c

För res. 3: 26 v, 13 mp

Frånvarande: 21 s, 8 m, 9 fp, 7 kd, 4 v, 5 c, 4 mp

Prot. 2003/04:110

6 maj

Punkt 5 (Handel, miljö och sociala frågor)

1. utskottet

2. res. 4 (mp, v)

3. res. 5 (kd)

Förberedande votering:

42 för res. 4

26 för res. 5

221 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

226 för utskottet

38 för res. 4

26 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 47 m, 39 fp, 17 c

För res. 4: 25 v, 13 mp

Avstod: 26 kd

Frånvarande: 21 s, 8 m, 9 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 6 (Vissa EU-frågor)

1. utskottet

2. res. 6 (fp, m, kd, c)

Votering:

161 för utskottet

129 för res. 6

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 25 v, 13 mp

För res. 6: 47 m, 39 fp, 26 kd, 17 c

Frånvarande: 21 s, 8 m, 9 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 8 (Exportkreditfrågor)

1. utskottet

2. res. 7 (mp, kd, v, c)

Votering:

209 för utskottet

81 för res. 7

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 47 m, 39 fp

För res. 7: 26 kd, 25 v, 17 c, 13 mp

Frånvarande: 21 s, 8 m, 9 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Tredje vice talmannen meddelade att voteringen *onsdagen den 12 maj kl. 9.00* skulle utgå.

11 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Skrivelse

2003/04:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Motioner

med anledning av skr. 2003/04:101 Årsredovisning för staten 2003

2003/04:Fi30 av Karin Pilsäter m.fl. (fp)

2003/04:Fi31 av Mats Odell m.fl. (kd)

med anledning av skr. 2003/04:137 Genomförande av EU:s jordbrukspolitik i Sverige

2003/04:MJ54 av Ulla Löfgren och Jan-Evert Rådström (m)

2003/04:MJ55 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m)

2003/04:MJ56 av Jan Andersson m.fl. (c)

2003/04:MJ57 av Annika Qarlssoon (c)

2003/04:MJ58 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd)

2003/04:MJ59 av Anita Brodén m.fl. (fp)

12 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 6 maj

2003/04:469 av *Ana Maria Narti* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Billiga läkemedel

2003/04:470 av *Yvonne Andersson* (kd) till näringsminister Leif Pagrotsky
Alternativ energianvändning

2003/04:471 av *Kalle Larsson* (v) till utbildningsminister Thomas Östros
Feministiskt självförsvar

2003/04:472 av *Yvonne Andersson* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros
Olika avtal i skolans värld

2003/04:473 av *Yvonne Andersson* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog
Firande till minne av Astrid Lindgrens hundraårsdag

2003/04:474 av *Peter Pedersen* (v) till kulturminister Marita Ulvskog
Tidskrifterna och mediekoncentrationen

2003/04:475 av *Lars Elinderson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Åtgärder för att hindra att rätten till skyddad identitet missbrukas

2003/04:476 av *Lars Wegendal* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Tingsrätten i Ljungby

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 11 maj.

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställes

den 6 maj

2003/04:1157 av *Mona Jönsson* (mp) till försvarsminister Leni Björklund

Konsumentvänligare sotning

2003/04:1158 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till statsrådet Hans Karlsson

Särskild förhandlare för fler lärlingsplatser

2003/04:1159 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till finansminister Bosse Ringholm

Vattenkraftsskatt

2003/04:1160 av *Hans Backman* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Föreningsfriheten

2003/04:1161 av *Mona Jönsson* (mp) till statsrådet Berit Andnor

Barns rätt till vårdbidrag

2003/04:1162 av *Rolf Olsson* (v) till socialminister Lars Engqvist

Estetisk kirurgi

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 11 maj.

14 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 6 maj

2003/04:1144 av *Magdalena Andersson* (m) till försvarsminister Leni Björklund

Drogtest av värnpliktiga

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 11 maj.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 13.56,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.04 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Avsägelse	1
3 § Ledighet.....	1
4 § Hänvisning av ärende till utskott	1
5 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 5 maj	2
UU11 Folkrätt	2
SfU13 En ny statlig myndighet för socialförsäkringens administration.....	4
MJU14 Djurskydd m.m.	6
6 § Ändringar i sametingslagen, m.m.	7
Konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU18	7
Anf. 1 LISELOTT HAGBERG (fp).....	7
Anf. 2 HELENE PETERSSON (s).....	9
Anf. 3 LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	10
Anf. 4 HELENE PETERSSON (s) replik	10
Anf. 5 LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	11
Anf. 6 HELENE PETERSSON (s) replik	11
Anf. 7 HENRIK S JÄRREL (m).....	11
Anf. 8 HELENE PETERSSON (s) replik	12
Anf. 9 HENRIK S JÄRREL (m) replik.....	12
Anf. 10 LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	12
Anf. 11 HENRIK S JÄRREL (m) replik.....	12
Anf. 12 TUVE SKÅNBERG (kd).....	13
Anf. 13 MATS EINARSSON (v).....	13
Anf. 14 LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	14
Anf. 15 MATS EINARSSON (v) replik	15
Anf. 16 LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	15
Anf. 17 MATS EINARSSON (v) replik	15
Anf. 18 TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	16
Anf. 19 MATS EINARSSON (v) replik	16
Anf. 20 TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	17
Anf. 21 MATS EINARSSON (v) replik	17
Anf. 22 HENRIK S JÄRREL (m) replik.....	17
Anf. 23 MATS EINARSSON (v) replik	18
Anf. 24 HENRIK S JÄRREL (m) replik.....	18
Anf. 25 MATS EINARSSON (v) replik	19
Anf. 26 KERSTIN LUNDGREN (c)	19
Anf. 27 TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	20
Anf. 28 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	20
Anf. 29 TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	20
Anf. 30 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	20
Anf. 31 LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	20
Anf. 32 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	21
Anf. 33 HELENE PETERSSON (s) replik	21
Anf. 34 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	21

Anf. 35 HELENE PETERSSON (s) replik.....	21
Anf. 36 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	21
Anf. 37 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	21
Anf. 38 LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	22
Anf. 39 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	22
(Beslut fattades under 10 §.).....	22
7 § Vissa elmarknadsfrågor	23
Näringsutskottets betänkande 2003/04:NU11	23
Anf. 40 ULLA LÖFGREN (m)	23
Anf. 41 EVA FLYBORG (fp)	23
Anf. 42 MARIA LARSSON (kd).....	24
Anf. 43 LENNART BEIJER (v).....	26
Anf. 44 INGEGERD SAARINEN (mp).....	27
Anf. 45 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s).....	29
Anf. 46 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	30
Anf. 47 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik.....	30
Anf. 48 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	30
Anf. 49 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik.....	30
(Beslut fattades under 10 §.).....	30
Ajournering.....	30
Återupptagna förhandlingar	30
8 § Frågestund.....	31
Anf. 50 ANDRE VICE TALMANNEN.....	31
<i>Fastighetsskatten</i>	<i>31</i>
Anf. 51 GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	31
Anf. 52 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	31
Anf. 53 GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	32
Anf. 54 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	32
<i>Samhällstjänst.....</i>	<i>32</i>
Anf. 55 JEPPE JOHNSSON (m).....	32
Anf. 56 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	33
Anf. 57 JEPPE JOHNSSON (m).....	33
Anf. 58 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	33
<i>Internationell brottsbekämpning.....</i>	<i>33</i>
Anf. 59 JOHAN PEHRSON (fp).....	33
Anf. 60 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	34
Anf. 61 JOHAN PEHRSON (fp).....	34
Anf. 62 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	35
<i>Särskilda regionala insatser för södra Norrlandskusten</i>	<i>35</i>
Anf. 63 OWE HELLBERG (v)	35
Anf. 64 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	35
Anf. 65 OWE HELLBERG (v)	35
Anf. 66 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	36
<i>Sexualbrottslagstiftningen</i>	<i>36</i>
Anf. 67 JOHAN LINANDER (c).....	36
Anf. 68 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	36
Anf. 69 JOHAN LINANDER (c).....	37
Anf. 70 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	37
<i>Mordechai Vanunu</i>	<i>37</i>

Anf. 71 LARS ÅNGSTRÖM (mp)	37
Anf. 72 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	38
Anf. 73 LARS ÅNGSTRÖM (mp)	38
Anf. 74 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	38
<i>Sveriges internationella militära insatser</i>	38
Anf. 75 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	38
Anf. 76 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	39
Anf. 77 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	39
Anf. 78 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	39
<i>Frivilligorganisationerna inom Försvarsmakten</i>	39
Anf. 79 EVA FLYBORG (fp)	39
Anf. 80 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	39
Anf. 81 EVA FLYBORG (fp)	40
Anf. 82 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	40
<i>Barnkonventionens tillämpning i asylärenden</i>	40
Anf. 83 ANITA BRODÉN (fp)	40
Anf. 84 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	40
Anf. 85 ANITA BRODÉN (fp)	41
Anf. 86 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	41
<i>Järnvägsbron över Ljusnan</i>	41
Anf. 87 SVEN BERGSTRÖM (c)	41
Anf. 88 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	42
Anf. 89 SVEN BERGSTRÖM (c)	42
Anf. 90 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	42
<i>Kampen mot människohandel</i>	43
Anf. 91 CECILIA MAGNUSSON (m)	43
Anf. 92 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	43
Anf. 93 CECILIA MAGNUSSON (m)	43
Anf. 94 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	43
<i>Åtgärder mot lågkonjunkturen</i>	44
Anf. 95 CARIN LUNDBERG (s)	44
Anf. 96 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	44
<i>Sveriges internationella militära insatser</i>	45
Anf. 97 OLA SUNDELL (m)	45
Anf. 98 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	45
Anf. 99 OLA SUNDELL (m)	45
Anf. 100 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	46
<i>Elcertifikatssystemet</i>	46
Anf. 101 INGEGERD SAARINEN (mp)	46
Anf. 102 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	46
Anf. 103 INGEGERD SAARINEN (mp)	47
Anf. 104 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	47
<i>Körkortsutbildningen</i>	47
Anf. 105 JOHNNY GYLLING (kd)	47
Anf. 106 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	47
Anf. 107 JOHNNY GYLLING (kd)	47
Anf. 108 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	48
<i>Uppehållstillstånd</i>	48
Anf. 109 ANA MARIA NARTI (fp)	48

Anf. 110 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	48	Prot. 2003/04:110
Anf. 111 ANA MARIA NARTI (fp)	48	6 maj
Anf. 112 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	49	
<i>EU:s sysselsättningsstrategi</i>	49	
Anf. 113 PATRIK NORINDER (m)	49	
Anf. 114 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	49	
Anf. 115 ANDRE VICE TALMANNEN	49	
9 § Vissa utrikeshandelspolitiska frågor	50	
Näringsutskottets betänkande 2003/04:NU12	50	
Anf. 116 PER BILL (m)	50	
Anf. 117 EVA FLYBORG (fp)	51	
Anf. 118 LARS LINDÉN (kd)	53	
Anf. 119 GUNILLA WAHLÉN (v)	55	
Anf. 120 HÅKAN LARSSON (c)	58	
Anf. 121 INGEGERD SAARINEN (mp)	59	
Anf. 122 MARIE GRANLUND (s)	61	
Anf. 123 PER BILL (m) replik	64	
Anf. 124 MARIE GRANLUND (s) replik	64	
Anf. 125 PER BILL (m) replik	64	
Anf. 126 MARIE GRANLUND (s) replik	65	
(Beslut fattades under 10 §.)	65	
Ajournering	65	
Återupptagna förhandlingar	65	
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	65	
KU18 Ändringar i samlagslagen, m.m.	65	
NU11 Vissa elmarknadsfrågor	66	
NU12 Vissa utrikeshandelspolitiska frågor	67	
Meddelande om inställd votering	69	
11 § Bordläggning	69	
12 § Anmälan om interpellationer	69	
13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	70	
14 § Anmälan om skriftligt svar på fråga	70	
15 § Kammaren åtskildes kl. 17.12	71	

